

ԱՐԶԱԳԱՆԳ

ARTZAKANK - ECHO

Bimestriel bilingue publié à Genève

SEPTEMBRE - OCTOBRE 2020
N° 229

SOLIDARITÉ AVEC LES ARMÉNIENS DU LIBAN

Բովանդակություն

- Էջ 6** - Լիբանանի հայությունը պիտի վերականգնի համազգային զօրակցությամբ
- Էջ 7** - Սեւրը եւ միջազգային բաղաբաղաձայնությունը
- Էջ 11** - Լիմի Անապատ վանքը
- Էջ 13** - Հայաստանը եւ սփիւռքը տապալել են Արցախի վերաբնակեցման ծրագիրը
- Էջ 14** - Ինչպե՞ս էին Այվազովսկու «Լոյը» իջնում է Արարատից» կտաւը օգտագործում որպէս դուռ եւ ո՞վ գտաւ եւ բերեց Հայաստան
- Էջ 16** - Լեռնակերտ գիւղում հնագետները պեղում են վաղ բրոնզէ դարի բնակավայր
- Էջ 18** - Dasaran-ը՝ «տարուայ լաւագոյն աշակերտական տեղեկատուական համակարգ»
- Էջ 18** - Վանայ լիճի ջրերի մակարդակի նուազման հետեւանքով ի յայտ եկած է պատմական եկեղեցի
- Էջ 20** - Պետություն եկեղեցին - Ազգին եկեղեցին - «ԱՄՅԻՐԻ» բառարաններու կայքին ուղղագրիչ հայերէն ծրագիրը
- Էջ 22** - Ժընեւ և Լեման շրջանի Սուրբ Յակոբ եկեղեցւոյ լուրեր

Sommaire

- P. 3** - Repat Armenia: Interview avec Vartan Marashlyan
- P. 5** - 24 spécialistes de la diaspora commencent à travailler pour le gouvernement arménien
- P. 8** - SEMRA^{PLUS} a besoin de vous pour équiper l'hôpital pédiatrique Arabkir à Erevan d'un système d'approvisionnement en oxygène liquide - *Au-revoir Piaf* d'Aram Pachyan
- P. 9** - Entretien avec Alexis Krikorian
- P. 12** - *Miassine*: Un coup de pouce aux jeunes arméniens qui veulent s'en sortir
- P. 15** - Exemples de réussite en Arménie, pays des TIC
- P. 17** - Survivre contre vents et marées: Elevez votre voix
- P. 18** - Le pianiste Tigran Hamasyan en immersion introspective dans le vibrant album "The call within"
- P. 19** - *Les petites Arménies de la Vallée du Rhône* par Boris Adjemian
- P. 23** - Nouvelles de l'Ecole Topalian
- P. 24** - Nouvelles de l'UAS

La double explosion survenue dans le port de Beyrouth le 4 août dernier, qui a suscité de vives réactions à travers le monde, a fortement touché la communauté arménienne du Liban. La catastrophe a fait 191 morts et plus de 7000 blessés et a provoqué des dommages estimés à plus de 7 milliards de dollars dans la capitale libanaise. Environ 350'000 habitants de la ville ont été affectés par l'énorme déflagration qui a frappé notamment les quartiers où résident la plupart des Arméniens.

Dans les heures et jours qui ont suivi, un immense élan de solidarité s'est créé au niveau international pour venir en aide à la population libanaise. L'émotion fut grande en Arménie et dans la diaspora, et une mobilisation s'est rapidement organisée pour soutenir nos compatriotes dans leurs efforts à surmonter les conséquences socio-économiques, sanitaires et psychologiques de cette catastrophe.

Quelques jours après l'explosion, l'Arménie a dépêché trois avions d'aide humanitaire. Environ 12 tonnes de médicaments, de denrées alimentaires et d'autres fournitures de première nécessité ont été livrées aux autorités libanaises. Les avions ont transporté également de l'aide destinée à la communauté arméno-libanaise, envoyée par les gouvernements d'Arménie et d'Artsakh. Le Haut-commissaire aux affaires de la diaspora M. Zareh Sinanyan et d'autres responsables du gouvernement arménien et des députés se sont rendus à Beyrouth, où ils ont rencontré les représentants des structures communautaires et ont visité les institutions et quartiers arméniens pour évaluer les besoins. Plus tard, le gouvernement d'Artsakh a alloué une aide financière >>>

Avec les compliments de
TAVITIAN
Atelier de sertissage

TAVITIAN S.A. - 18, ch. des Aulx - 1228 Plan-Les-Ouates - Téléphone 022 346 93 02 - Fax 022 346 93 04
tavitian@bluewin.ch

SOLIDARITÉ AVEC LES ARMÉNIENS DU LIBAN

>>> de 25 millions de drams, transmise à la Commission opérant sous les auspices du Catholikos de Cilicie, Sa Sainteté Aram I.

En parallèle avec l'action humanitaire des deux républiques arméniennes, les organisations pan-arméniennes et communautaires de la diaspora, des bienfaiteurs, des ONG et de nombreux groupes informels ont levé des fonds ou organisé des collectes de dons en faveur des Arméniens du Liban. La récolte de fonds s'est appuyée sur diverses actions telles que des concerts, des téléthons, du *crowdfunding*, etc.

Pour sa part, le Fonds arménien Hayastan (*Himnadram*) a apporté son aide aux écoles arméniennes du Liban qui se trouvent dans une situation de détresse, certaines risquant même de fermer. Début septembre, le directeur exécutif du Fonds, M. Haykak Arshamyan, a personnellement remis la somme de USD 310'000 aux représentants des trois Eglises arméniennes du pays (Apostolique, Catholique et Evangélique). Ce don vise à assurer le versement des salaires des enseignants des écoles de la communauté pour le premier trimestre de cette année scolaire. Ce montant s'ajoute aux deux autres tranches d'aide fournies aux écoles arméniennes du Liban (USD 150'000 en décembre 2019 et USD 65'000 en juin 2020) et à celle de USD 23'000 remise à la presse arménienne du Liban.

Quant à la communauté arménienne de Suisse, la Fondation Armenia a ouvert un compte spécial pour récolter des fonds pour aider rapidement la population arménienne touchée par l'explosion. Les dons peuvent être versés sur le compte suivant:

FONDATION ARMENIA
UBS GENEVE
CH 4600 2402 4028 9850 11 F

L'Association de Secours Arménienne de Suisse, quant à elle, a fait un appel de dons en faveur du Liban et plus particulièrement en faveur des enfants victimes de la catastrophe sur le compte suivant:

Association de Secours Arménienne de Suisse
2533 Evillard
IBAN: CH22 0079 0016 2626 7258 3

D'autre part, Sa Sainteté Aram I a lancé un appel de dons qui aideront la communauté arménienne du Liban à se reconstruire. Les versements peuvent être effectués sur le compte suivant:

Armenian Catholicosate of Cilicia
Banque Pictet & Cie SA
Route des Acacias 60, 1211 Genève 73
Compte: M-502039
IBAN: CH61 08755 0502 0390 0300

La catastrophe qui a frappé une de nos communautés les plus importantes, déjà affaiblie par la guerre civile libanaise et les crises économiques qui en ont suivi, a mis en évidence la fragilité de l'existence des Arméniens dans les pays du Proche-Orient. En effet, depuis plusieurs décennies, les guerres et l'instabilité politique dans ces pays poussent la population, en particulier les minorités chrétiennes, à l'exode. La géographie de la présence arménienne dans le monde est en pleine mutation avec seulement un tiers des Arméniens vivant dans la Mère Patrie. Rappelons que les communautés du Liban et de la Syrie étaient considérées, jusqu'à il n'y a pas longtemps, comme des bastions de l'arménité. Face à ces réalités, il est nécessaire de mener une réflexion globale sur nos objectifs identitaires à long terme et le cas échéant redéfinir les priorités et les moyens pour y parvenir.

Le formidable sens de solidarité que les Arméniens du monde entier ont manifesté envers leurs compatriotes dans la détresse démontre que nous sommes capables de nous unir sur les questions d'importance nationale. Les besoins sont énormes et il faudra du temps pour réparer les bâtiments endommagés et surmonter les effets psychologiques du choc, raison pour laquelle la mobilisation et les efforts doivent se poursuivre. ■

M.S.

(Crédit photos: Page Facebook de Diaspora High Commissioner's Office)

ԱՐԶԱԿԱՆԳ

www.artzakank-echo.ch

6 numéros par année
Prix d'abonnement annuel: CHF 30.-

58, Rue de la Terrassière - 1207 GENEVE

CCP 12-17302-9

IBAN CH07 0900 0000 1201 7302 9

Responsable de publication: Maral Simsar

Tél. + 41 (0)78 892 93 31

artzakank@yahoo.com

REPAT ARMENIA: ENGAGEMENT DE LA DIASPORA EN ARMÉNIE ET RAPATRIEMENT INTERVIEW AVEC VARTAN MARASHLYAN

Depuis plusieurs décennies, la situation instable au Proche-Orient pousse les Arméniens de ces pays à prendre le chemin de l'exil. La tendance, qui touche aussi les autres communautés de la région, a pris de l'ampleur ces dernières années notamment en raison des crises syrienne et libanaise et certains de nos compatriotes ont choisi l'Arménie comme destination. Aujourd'hui, le sujet revêt une actualité toute particulière à la lumière de la situation précaire des Arméniens du Liban après l'explosion qui a dévasté une grande partie de Beyrouth et les environs.

Repat Armenia est une fondation basée en Arménie qui se concentre sur la promotion du rapatriement et du renforcement des liens des Arméniens de la diaspora avec l'Arménie. *Artzakank* a réalisé une interview avec Vartan Marashlyan*, cofondateur et directeur exécutif de *Repat Armenia*.

Quelles sont les activités de *Repat Armenia* depuis sa création en 2012?

Les activités de *Repat Armenia* se développent dans trois directions: Premièrement, nous œuvrons à la promotion et à la démystification du rapatriement en mettant l'accent sur l'expérience positive des rapatriés, tout en soulevant les problèmes existants, pour permettre aux futurs rapatriés d'avoir des attentes réalistes. Entre 2012 et 2018 nous avons concentré nos efforts pour contrer la perception négative de l'Arménie qui prévalait dans la diaspora. Nous poursuivons cet objectif à travers notre site bilingue (anglais-russe) qui présente les témoignages des rapatriés, des conseils pratiques, l'actualité en Arménie, etc.

Deuxièmement, nous avons organisé une vingtaine de forums "*Imagine Armenia*" dans les pays où nous avons des communautés importantes tels que le Liban, l'Iran, la Russie, l'Ukraine, la France, les Etats-Unis (côtes est et ouest), le Canada, l'Argentine, etc. Au début, ces forums étaient consacrés au rapatriement des professionnels mais petit à petit nous nous sommes orientés vers l'engagement de la diaspora en Arménie dans un sens plus large et nos forums se sont étendus pour couvrir les différents aspects de cet engagement en sus des questions pratiques pour les nouveaux arrivants en Arménie telles que les systèmes de santé et d'éducation, le marché de l'immobilier, les titres de séjour, etc.

Sur un plan plus concret, nous soutenons l'intégration des rapatriés au niveau individuel. Nos deux gestionnaires d'intégration reçoivent les personnes qui s'adressent à notre bureau, procèdent à l'évalua-

tion de leurs besoins et les aident entre autres à trouver du travail, à créer une entreprise, à effectuer des démarches administratives et à se mettre en réseau avec d'autres rapatriés. Nous avons également créé *Armenian Repatriates Network*, un groupe fermé sur Facebook qui compte plus de 9000 membres. Cette plateforme permet de poser des questions et de recevoir des réponses sur tous les aspects de la vie en Arménie. En d'autres termes, nous essayons d'assurer aux nouveaux arrivants un "atterrissage en douceur" et une intégration réussie au sein de la société arménienne.

Le troisième volet de notre activité consiste à créer un environnement propice au rapatriement. Je dois admettre avec regret, que nous n'avons pas encore réalisé des avancées sérieuses dans ce domaine. Par exemple, *Repat Armenia* est la seule ONG qui travaille, conjointement avec le Ministère de l'Education, des Sciences, de la Culture et du Sport, le Service d'Etat des Migrations et le Haut Commissariat aux Affaires de la Diaspora, sur l'élaboration d'un projet de loi sur le rapatriement. Depuis 2018, nous avons perdu une année à cause des problèmes d'organisation suite au démantèlement du Ministère de la Diaspora et c'est seulement au début de cette année que nous avons débuté les travaux sur ce projet de loi. Les changements de 2018 ont suscité beaucoup d'enthousiasme, de l'énergie positive et des sentiments de fierté dans nos communautés de la diaspora. Mais ces deux ans ont été utilisés de façon peu optimale quant à l'élaboration d'une vision globale des relations entre l'Etat arménien et la diaspora. Il existe des tendances positives dans ce sens mais les choses avancent très lentement.

Combien de rapatriés ont bénéficié des services de *Repat Armenia* à ce jour et quel est leur profil?

Depuis 2012 nous avons reçu plus de 1000 visiteurs dans nos bureaux. Quelques 400 rapatriés ont >>>

(1) Né à Erevan, Vartan Marashlyan a émigré à l'âge de 5 ans avec sa famille à Moscou. En 2010, après environ 30 ans passés en Russie, il s'est installé définitivement en Arménie. En septembre 2013, nous avons publié une première interview avec lui et un article sur *Repat Armenia* (voir *Artzakank* N° 188 pp. 1-5)

REPAT ARMENIA: ENGAGEMENT DE LA DIASPORA EN ARMÉNIE ET RAPATRIEMENT INTERVIEW AVEC VARTAN MARASHLYAN

►►► trouvé du travail par notre biais et une centaine d'autres ont bénéficié de nos conseils pour créer leur entreprise. Nous avons organisé en Arménie 55 manifestations d'intégration auxquelles ont participé environ 9000 personnes. J'ai déjà parlé de nos 20 forums "Imagine Armenia" organisés à travers le monde, qui ont réuni plus de 5000 personnes et ont été suivis par 250000 personnes en ligne, en direct ou en différé.

La plupart des personnes qui s'adressent à nous sont des jeunes de 25 à 30 ans, qui sont bien éduqués et spécialisés dans différents domaines. Depuis 2018, les demandes ont augmenté de 50% et nous recevons 800 demandes par an. Les pays concernés sont principalement la Russie, les États-Unis, le Liban, la Syrie, l'Iran et le Canada. Dans les années 2018-2019, les Arméniens de Russie occupaient la première place mais depuis quelques mois, plus de 50% des demandes viennent du Liban et ce pourcentage a atteint 80% en août. A ce propos, j'aimerais ajouter que le forum en ligne que nous avons organisé pour les Arméniens du Liban en juin de cette année a été suivi par 250 participants enregistrés et a attiré plus de 100000 visiteurs.

réseaux de rapatriés, nous faisons la liaison entre les employeurs potentiels et les demandeurs d'emploi et essayons de créer des postes de travail basés en Arménie pour des entreprises à l'étranger compte tenu des compétences linguistiques d'une partie des Arméniens du Liban et de leur capacité à travailler à distance. Nous travaillons avec les différents départements de l'Etat sur un "welcome package" qui comprendra des conseils pratiques et des astuces en matière de processus d'immigration. Par ailleurs, nous collaborons avec le Haut Commissariat aux Affaires de la Diaspora pour la création d'un bureau d'intégration des rapatriés où toute personne qui arrive en Arménie pourra se présenter et obtenir des réponses à un nombre de questions telles que les démarches administratives, l'éducation des enfants, le système de santé, la recherche d'un emploi, etc. Nous collaborons avec le Haut Commissariat aux Affaires de la Diaspora dans plusieurs autres programmes ayant trait à la diaspora dans un sens plus large.

Qu'en est-il de votre collaboration avec les organisations de la diaspora?

Il existe plus de 30000 organisations arméniennes à travers le monde mais celles-ci ne couvrent probablement qu'un tiers des Arméniens de la diaspora. Cela signifie qu'un nombre important de personnes restent en dehors des structures communautaires. Nous collaborons certes avec les organisations traditionnelles de la diaspora mais nous travaillons surtout avec des réseaux professionnels non-enregistrés et certains groupes d'étudiants ou d'hommes d'affaires qui opèrent avec des méthodes plus actuelles et plus efficaces.

Malheureusement, le rapatriement ne fait pas partie de l'ordre du jour des organisations traditionnelles de la diaspora. Le facteur temps est très important en raison des défis existentiels auxquels le peuple arménien est confronté en Arménie et à travers le monde. Depuis des années, nos communautés principales souffrent des crises politiques, économiques, financières et sécuritaires qui frappent les pays où elles sont installées et nous constatons ►►►

La moitié des personnes qui viennent vers nous sont des rapatriés qui se trouvent déjà en Arménie mais l'autre moitié, prennent contact avec nous depuis l'étranger pendant la phase de préparation, avant de franchir le pas. Pour cette catégorie de personnes, en parallèle de nos services de consulting, nous organisons des voyages d'études en Arménie afin que leur rapatriement se passe dans les meilleures conditions possibles.

Existe-t-il un programme spécial pour les immigrants arméniens du Liban?

Le Haut Commissariat aux Affaires de la Diaspora est en train de travailler sur un paquet de mesures gouvernementales pour faciliter l'intégration des Arméniens libanais. Le projet est en cours de discussions au niveau du gouvernement. Quant à *Repat Armenia*, le mois d'août a été très intense pour notre équipe de 5 personnes multilingues. En plus de donner des conseils par Skype à 150 Libano-arméniens et de les mettre en contact avec notre

INTERVIEW AVEC VARTAN MARASHLYAN

»»» qu'au lieu de mener une politique proactive, l'Etat arménien et les structures traditionnelles de la diaspora restent plutôt passifs, ce qui est très préoccupant pour nous. L'émigration des populations chrétiennes depuis les pays du Proche-Orient continue à un rythme accéléré et nos communautés ont déjà perdu un nombre important de leurs membres. Dans ces pays nous avons eu des communautés fortes sur le plan institutionnel et faute de pouvoir empêcher l'émigration, les organisations traditionnelles essayent de sauvegarder les institutions, les églises, les écoles, les clubs, etc. Ainsi l'on déplace l'accent mis jusqu'à maintenant sur la préservation de l'arménité vers la préservation des institutions. Il est vrai que le gouvernement arménien a des problèmes avec certains partis politiques mais il devrait y avoir un consensus sur des questions existentielles ou liées à la sécurité nationale.

A votre avis, comment la diaspora pourrait-elle contribuer au rapatriement réussi en Arménie des Arméniens de la diaspora qui décident de quitter leur pays d'accueil?

L'Arménie a des ressources limitées et ne peut pas se charger seule de cette mission. A mon avis, la diaspora devrait y participer très activement sur les plans financier et organisationnel. Prenons l'exemple de l'Etat d'Israël qui accueille des milliers d'immigrants chaque année. C'est grâce à l'aide financière de la diaspora juive que des places de travail sont créés dans le pays et des mesures d'intégration sont mises en place pour les nouveaux arrivants. Cela contribue à créer de nouvelles opportunités économiques et à développer de nouveaux secteurs professionnels. De la même manière, en partageant le poids financier du rapatriement, la diaspora arménienne contribuera au développement de l'Arménie du fait que les fonds alloués seront injectés dans l'économie du pays. Mais pour cela, l'Etat arménien devrait avoir une structure institutionnelle qui favorise le rapatriement et un cadre autour duquel le concept sera élaboré et des projets seront créés. Il est important que la diaspora participe à la gestion de ces projets et ne se contente pas d'accorder des fonds. C'est seulement après qu'on pourra travailler sur un rapatriement à plus grande échelle.

Nous attachons beaucoup d'importance à la formation d'une **identité centrée sur l'Arménie**. Il est temps que les Arméniens de la diaspora prennent conscience du fait qu'un des éléments les plus importants de l'identité arménienne c'est le lien avec l'Etat arménien au même titre que le trauma du génocide, la connaissance de la langue, la religion, la culture ou les valeurs familiales. C'est pourquoi nous insistons sur **l'engagement de la diaspora en Arménie**. Nous encourageons tous les jeunes à acquérir une expérience de vie en Arménie pendant au moins 6 mois. Ils peuvent faire du bénévolat, suivre des cours, faire des études, faire des stages,

24 SPÉCIALISTES DE LA DIASPORA COMMENCENT À TRAVAILLER POUR LE GOUVERNEMENT ARMÉNIEN

Depuis le mardi 1er septembre, 24 experts arméniens de la diaspora travaillent pour le gouvernement arménien. Les spécialistes viennent du Canada, du Danemark, de Russie, du Liban, de France, de Norvège, d'Israël, des Pays-Bas et de Chine. En raison du COVID-19 et des vols limités, les autres participants au programme arriveront en Arménie à une date ultérieure.

Au total, 100 professionnels de la diaspora en provenance du monde entier seront répartis dans plus de 20 ministères / offices différents en Arménie pour une durée d'un an dans le cadre du programme iGorts ("Au travail" en arménien) lancé et financé par le Haut-commissariat aux Affaires de la Diaspora.

Quelques semaines après son lancement en mars dernier, quelques 800 candidatures avaient été déposées. Selon Sara Anjargolian, cheffe du personnel du Haut-commissariat aux Affaires de la Diaspora, au départ, il était prévu de n'accepter que 20 candidats, mais comme la demande était si forte des deux côtés, du gouvernement et de la diaspora, le nombre a été porté à 100.

En lançant ce programme, le Haut-commissariat aux Affaires de la Diaspora poursuit également un autre objectif: le rapatriement professionnel. *«Si, au bout d'un an, ils expriment le désir de rester, nous serons très heureux de les accueillir parmi notre personnel. Bien sûr, il y aura aussi des gens qui décideront de se lancer dans le secteur privé, ce qui sera également magnifique»*, dit Sara Anjargolian. ■

pour ne citer que quelques possibilités. Une fois qu'ils auront vécu une expérience positive en Arménie, ils y resteront liés à vie comme s'ils avaient reçu un vaccin d'arménité et certains reviendront en Arménie pour des séjours plus longs.

Mon rêve est qu'un jour la moitié des Arméniens puissent vivre en Arménie et que tous les jeunes de la diaspora puissent avoir la possibilité de passer au moins 6 mois de leur vie en Arménie. ■

(Propos recueillis et traduits de l'arménien par Maral Simsar)

(Crédit photos: www.Repatarmenia.org)

ԼԻՔԱՆԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆԻ ՀԱՄԱՉԳԱՅԻՆ ՉՕՐԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Այս խոր հաւատքով եւ ամուր յանձնառութեամբ կ'որջուենք մեր ժողովուրդին սիրելի գաւակները:

Լիբանանը կը դիմագրաւ լուրջ մարտահրաւերներ: Վերջին ամիսներուն պակասեց ժահրի ստեղծած ծանր պայմաններուն յաջորդեց տնտեսական տագնապը: Բնականաբար, Լիբանանը կազմող գլխաւոր համայնքներէն հայ համայնքը եւս ենթակայ դարձաւ յիշեալ յաջորդական տագնապներու հետեւանքներուն: Հակառակ դժուար կացութեան, Լիբանանի հայութեան տնտեսական, կրթական, ընկերային եւ այլ մարզերէն ներս, մեր կրօնական ու ազգային կառոյցները իրենց կարելին կատարեցին պատասխանատուութեան բարձր գիտակցութեամբ՝ օգտակար ըլլալու մեր համայնքի գաւակներուն: Սակայն, երեքշաբթի օր Պեյրուօի Նաւահանգիստին մէջ տեղի ունեցած ահաւոր պայթումը աւելի ծանրացուց Լիբանանին, ինչպէս նաեւ մեր համայնքին դիմագրաւած դժուար պայմանները:

Արդարեւ, անմիջապէս որ լսեցիք պատահած պայթումը ուղղուեցանք հայկական թաղեր ու ականատես դարձանք պարզուած ողբերգական կացութեան. քանդուած կամ ծանրօրէն վնասուած եկեղեցիներ, համայնքային կեդրոններ, տուններ, խանութներ եւ աւելի ահաւորը՝ մահեր ու բազմաթիւ վիրաւորներ: Քանդումները Լիբանանի պատմութեան մէջ աննախընթաց էին իրենց տարողութեամբ ու բնոյթով:

Հանդիպումներ ունեցանք համայնքային պատասխանատուներու հետ՝ աւելի մօտէն տեղեակ դառնալու յառաջացած վնասներուն ու վիրաւորներու առողջական վիճակին: Չօրակցական հեռաձայններ ստացանք մեր պետական, հոգեւոր ու քաղաքական բարձրաստիճան պատասխանատուներէ: Արդ, նկատի ունենալով Լիբանանի հայութեան կեդրոնական տեղը ու առանցքային դերը ընդհանրապէս համահայկական ու յատկապէս սփիւռքեան ծիրէն ներս, այս կարեւոր գաղութին վերականգնումը կը նկատենք անյետաձգելի ու իրամայական:

Քանդուած կամ վնասուած տուններուն վերանորոգումը անյետաձգելի է: Պակասեց ժահրի վտանգին ենթակայ մեր համայնքի գաւակներուն առողջութեան օգտակար ըլլալը անհրաժեշտ է: Մեր կրթական կառոյցներուն աջակցութիւնը իրամայական է: Մեր համայնքային, կրօնական, մշակութային, բարեսիրական եւ այլ կառոյցներու օժանդակութիւնը կենսական է: Համապարփակ հայեցակէտով հարկ է դիտել համայնքին վերականգնման աշխատանքները:

Այս գծով կարեւորութեամբ կ'ուզենք շեշտել հետեւեալ կետերը.-

1) Լիբանանի հայութեան վերականգնումը պէտք է կատարուի համազգային ճիգով՝ մեր հայրենիքին, Սփիւռքի գաղութներուն եւ ընդհանրապէս մեր ժողովուրդի գա-

ւակներուն գործօն մասնակցութեամբ: Տագնապը մեծ է. հետեւաբար, մեր մօտեցումը պէտք է ըլլայ համապատասխան, կազմակերպ ու հետեւողական:

2) Լիբանանի հայութեան կատարուելիք օժանդակութիւնը պիտի ներառէ մեր համայնքին բոլոր գաւակները առանց խտրութեան:

3) Լիբանանի Հայոց թեմին Առաջնորդ Սրբազանին Նախագահութեամբ պիտի կազմուի յանձնախումբ մը՝ մասնակցութեամբ երեք համայնքներու, երեք կուսակցութիւններու ու երեք բարեսիրական միութիւններու, որպէսզի կազմակերպէ վերականգնումի աշխատանքները*:

4) Առաջնահերթութեան կարգով յանձնախումբը պիտի ճշդէ հետեւեալ երեք բնագաւառներու առնչուած կարիքներուն մասնակցութեան չափն ու ժամանակը. տուններու ու համայնքային կեդրոններու վերանորոգում, առողջապահական ծրագիրներ եւ կրթական օժանդակութիւն:

5) Լիբանանի հայութեան օժանդակութեան յատուկ հաշիւ մը բացուած է ժընեւի (Չուիցերիա) մէջ. -
Beneficiary: ARMENIAN CATHOLICOSATE OF CILICIA
Bank: Banque pictet & Cie SA
Route des Acacias 60, CH-1211 Geneva 73
Account: M-502039
IBAN: CH61 08755 0502 0390 0300
SWIFT Code: PICTCHGG

Բոլոր օժանդակութիւնները պէտք է կատարուին այս հասցէին, որպէսզի ստացուած նուիրատուութիւնները Կաթողիկոսարանին ճամբով փոխանցուին Ազգային Առաջնորդարանի հովանաւորութեան տակ գործող վերոյիշեալ յանձնախումբին:

Ինչպէս առաքեալը կ'ըսէ, եթէ մարմին մէկ անդամը ցաւի ամբողջ մարմինը կը ցաւի (Ա.Կր 12.26): Լիբանանի հայութեան ցաւը ամբողջ հայութեան ցաւն է: Այսօր մեր ժողովուրդի գաւակները կոչուած են զօրակից դառնալու Լիբանանի հայութեան, որպէսզի ոչ միայն անոր ցաւը փարատի, այլ նաեւ կարենայ վերանորոգ կենսունակութեամբ ու նուիրումով շարունակել իր համազգային առաքելութիւնը:

Այս սպասումով եւ Հայրապետական օրհնութեամբ կ'որջուենք մեր ժողովուրդի սիրելի գաւակները եւ կ'աղօթենք առ բարձրեալն Աստուած, որ իր երկնային բարիքներով ծաղկեցնէ մեր ժողովուրդին կեանքը: ■

Արամ Ա. Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Անթիլիաս, Լիբանան, Օգոստոս 5, 2020

(*) Խմբ. Լիբանանահայութեան վերականգնումի Մարմինը կեանքի կոչուեցաւ 9 Օգոստոս 2020-ին:

La Gaîté depuis 1928

La Gaîté/Intercome SA
13, Rue de la Rôtisserie
1204 Genève
022 311 87 08
info@lagaite.ch
www.lagaite.ch

Articles de fêtes
Guirlandes, ballons & cotillons
Costumes & accessoires de déguisements
Farces & attrapes
Drapeaux

ՍԵՐԸ ԵՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Եղիա ԹԱՇՃԵԱԼ

Սերի դաշնագիրը մեր հողային ամբողջականության հիմք կազմող համաձայնագիր մըն է, որ միակ իրաւական փաստաթուղթն է հայկական հարցին եւ հողային պահանջին առնչուող բոլոր փաստաթուղթերուն մէջ: Այս մէկը ամրագրուած էր ԱՄՆ Նախագահ Վուտրո Ուիլսոնի իրաւական վճիռով: Սակայն ներքին ամերիկեան քաղաքական պայմանները չներեցին, որ Միացեալ Նահանգներ առնէ քաղաքական քայլեր՝ իրագործելու այս պայմանագիրը: Ի՞նչ էր այն ժամանակ Միացեալ Նահանգներուն քաղաքականութիւնը եւ ինչո՞ւ Սերը կորսուեցաւ ամերիկեան քաղաքական դաշտէն:

17-րդ դարավերջին եւ 18-րդ դարասկիզբին միջագային քաղաքականութիւնը կը կառավարուէր անգլիական, ֆրանսական եւ ցարական-ռուսական կայսերապաշտ ուժերու կողմէ: Միջագային քաղաքականութիւնը մշակուած էր «ռիալիզմով»: «Ռիալիզմ»ը իրաւունք կու տար, որ զօրաւորը իշխէ եւ տկարը ենթարկուի՝ ըստ այս սկզբունքին միջագային յարաբերութիւններուն մէջ խաղաղութիւն կը տիրէ միայն այն ատեն, երբ երկիրներ իրար հաւասարակշռեն, իսկ երբ այս հաւասարակշռութիւնը խախտի, պատերազմի կարելիութիւնը կը բարձրանայ: Այսպիսով փոքր ազգերը կամ երկիրները չէին կրնար գերիշխող արտաքին քաղաքականութիւն մը ունենալ, որովհետեւ անոնք դարձած էին մեծ կայսրութիւններու քաղաքական պատուիր: Մեծ երկիրներու միջեւ մրցակցութիւնը եւ գաղութատիրական ընդլայնումը խախտեց այս հաւասարակշռութիւնը, երբ Գերմանական կայսրութիւնը դարձաւ ազդեցիկ ուժ եւ փորձեց խախտել այս հաւասարակշռութիւնը. հետեւանքը Առաջին Զամաշխարհային պատերազմն էր, ուր Գերմանիոյ եւ իր դաշնակիցներուն, ներառեալ Օսմանեան կայսրութեան, պարտութեամբ եւ ցարական Ռուսիոյ տապալումով, միջագային յարաբերութիւնները «հաւասարակշռուեցան» կարճ ժամանակի մը համար: 1919-էն մինչեւ 1939 միջագային յարաբերութիւնը ի նպաստ Անգլիա-Ֆրանսա դաշինքին էր:

Մինչ մեծ պետութիւնները Առաջին Զամաշխարհային Պատերազմին մէջ էին, մինչեւ 1917, Միացեալ Նահանգները կրցաւ հեռու մնալ պատերազմէն, հզօրանալ եւ ապա տնտեսական ու ռազմական ինքնավստահութեամբ նեցուկ կեցաւ դաշնակից ուժերուն: Առաջին աշխարհամարտի աւարտով Ամերիկան փորձեց «ռիալիզմ»ը փոխարինել «իտեալիզմ»ով, ուր Ուիլսոնի նշանաւոր խաղաղութեան կէտերուն մէջ յիշուեցան փոքր ժողովուրդներու ազատ ինքնորոշման հարցը եւ սա խաղաղութեան բանակցութիւններու հիմք հանդիսացաւ: Այս պայմաններուն մէջ հայ ժողովուրդին իրաւունքները ճանչցուեցան Սերի պայմանագիրով:

Սակայն պոլիտիկեան յեղափոխութիւնը եւ Ռուսիոյ մէջ քաղաքական իրադարձութիւնները ստեղծեցին ոչ-հայանպաստ քաղաքական պայմաններ եւ ամերիկեան «իտեալիզմ»ը կը հակակշռուէր պոլիտիկեան այլ «իտեալիզմ»ով մը, ըստ որուն ժողովուրդներու

ազատ ինքնորոշումը կը ճզմուէր յանուն դասակարգային հաւասարութեան, սակայն իրականութեան մէջ այս պայթարը կը նմանէր 18-րդ դարու «ռեալ փոլիթիք»ին, ուր երկու բեւեռներու միջեւ ուժերու հաւասարակշռութիւն մը ստեղծուեցաւ համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն ետք: Այսպիսով Միացեալ Նահանգներ սկսաւ փոխել իր քաղաքականութիւնը եւ «իտեալիզմ»ը փոխարինեց «ռիալիզմ»ով:

Սերի պայմանագիրը այսօր ոչ մէկ պետութեան շահերէն կը փխի: Արեւմուտքին համար, մասնաւորապէս Միացեալ Նահանգներու համար հզօր եւ կայուն Թուրքիա մը պետք է՝ իրագործելու իր ծրագիրները Միջին Արեւելքի, Զիւսիսային Ափրիկէի եւ Կովկասի մէջ: Միւս կողմէ Ռուսիոյ համար «անկախ եւ գերիշխան» Թուրքիա մը կրնայ դէմ դնել շրջանին մէջ արեւմտեան քաղաքականութեան: Այս քաղաքական «խաղ»ը մեզ կը յիշեցնէ 1920-1923 տարիները, երբ Մուսթաֆա Բեմալ Աթաթուրք սերտ կապեր հաստատեց Անգլիոյ եւ Զամայնավար Ռուսիոյ հետ, երկու կողմերը օգնեցին Աթաթուրքին «ճզմելու» Փոքր Ասիոյ ժողովուրդներու անկախութեան երազը՝ այն համոզումով, որ Թուրքիան պիտի ծառայէր իրենց համար որպէս քաղաքական գործիք: Շուտով Անգլիա եւ Խորհրդային Միութիւնը յուսախափ եղան, իսկ Զանրապետական Թուրքիան հաւասարակշռելով իր քաղաքականութիւնը երկու մեծ պետութիւններու միջեւ, կրցաւ քաղաքական դաշտէն հեռացնել Սերը եւ ստորագրել Մոսկուայի եւ Լոզանի համաձայնագիրները:

Այսպիսով Սերը դարձաւ մեծ պետութիւններու հակամարտութեան զոհը: Զայ ժողովուրդը կորսնցուց իր արդար իրաւունքը, սակայն կառչած մնած իր դատին, վեր պահեց պայթարի ոգին եւ պահանջատիրութեան շահը: Զակառակ ներկայ քաղաքական պայմաններուն, թրքական արտաքին քաղաքականութիւնը իր գործելադաշտը կ'ընդարձակէ հասնելով մինչեւ հիւսիսային Ափրիկէ եւ Կովկաս, սակայն միջագային յարաբերութիւնները երբեք հաստատ չէն մնար եւ անոնք միշտ ցնցումներու կը հանդիպին եւ այս ցնցումներուն ժամանակ է, որ փոքր երկիրները իրենց իրաւունքներուն կրնան վերատիրանալ կամ ծանր հարուածներ ստանալ: ■

(ԳԱՆՁԱՍԱՐ)

**SEMRA^{PLUS} A BESOIN DE VOUS
POUR ÉQUIPER L'HÔPITAL
PÉDIATRIQUE ARABKIR A
EREVAN D'UN SYSTÈME
D'APPROVISIONNEMENT EN
OXYGÈNE LIQUIDE**

La Fondation Suisse pour les enfants malades en Arménie (SEMRA^{PLUS}) s'est donné pour mission de venir en aide aux enfants malades arméniens. À cet effet, elle soutient depuis plus de trente ans le fonctionnement et le développement de l'Hôpital pédiatrique ARABKIR à Erevan. La nécessité de cet appui est renforcée par la crise sanitaire générée par la COVID 19, une crise qui, en République d'Arménie, prend des proportions tout à fait inquiétantes.

Tout en poursuivant ses collaborations ordinaires (livraison de médicaments et de matériel hospitalier, accueil en stages de collaborateurs/trices d'ARABKIR, développement d'une offre de formation continue à l'intention du personnel infirmier, etc.), SEMRA a décidé de s'investir dans un projet spécifique qui lui a été urgemment demandé par la direction d'ARABKIR. Pour l'approvisionnement en oxygène nécessaire à ARABKIR, il s'agit de substituer un système d'oxygène liquide aux bouteilles à haute tension actuellement en usage. Une telle installation permet d'éliminer les risques d'explosion inhérents à ces bouteilles, répond de manière opportune à l'accroissement des besoins en oxygène du fait de la pandémie et correspond bien aux principes de notre Fondation qui privilégie les actions concrètes en fonction de besoins avérés.

Le montant de cette opération est évalué à CHF 80'000.-. SEMRA^{PLUS} a décidé ...

- De prendre totalement à sa charge un montant de CHF 25'000.-
- De lancer une campagne de recherches de fonds destinée à réunir les CHF 55'000.- restants.

C'est dans cette démarche que nous nous permettons de nous adresser à vous, lectrices et lecteurs d'ARTZAKANK-ECHO, et de solliciter votre appui. L'intérêt tout particulier que vous portez à l'Arménie vous désigne en effet comme des partenaires privilégiés de cette opération dans laquelle nous nous sommes engagés.

Nous vous serions infiniment reconnaissants si, par votre générosité, vous pouviez nous aider à répondre à l'attente d'ARABKIR. Votre contribution à la réalisation de ce projet peut être adressée à SEMRA^{PLUS}

- Par bulletin de versement sur le CCP 25- 7831-5
 - Par versement à la Banque Cantonale du Jura, Porrentruy CH93 0078 9042 0354 8376 4
- Avec la mention «Arabkir Oxygène liquide»

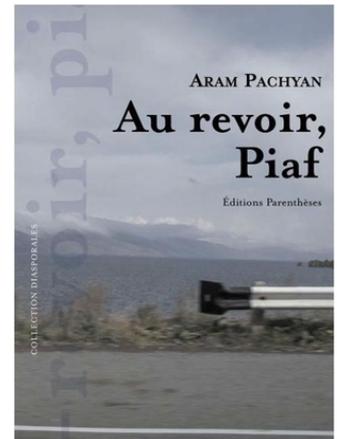
Pour de plus amples renseignements à ce sujet, consultez le mémoire posté sur le site de SEMRA Plus: www.semraplus.ch ■

Vient de paraître

**AU-REVOIR PIAF
d'Aram Pachyan**

Le premier livre soutenu par la bourse du Fonds Vartanouche Krikorian vient de sortir aux Editions Parenthèses (collection: Diasporales).

Il s'agit du livre "*Au-revoir, Piaf*" d'Aram Pachyan dont la traduction d'Anahit Avetissian a été réalisée grâce au fonds Vartanouche Krikorian.

Au revoir, Piaf n'est pas un livre sur l'univers militaire, il s'intéresse surtout aux relations humaines dans un milieu clos. «Piaf» est le surnom de l'un des protagonistes, mais aussi le nom du chat, symbole de liberté à travers la référence à l'oiseau. Plusieurs destinées se côtoient, avec des rapports humains violents. Le narrateur est revenu depuis plusieurs mois, mais il est poursuivi par ses souvenirs d'une armée aux méthodes héritées de l'époque soviétique, loin des images héroïques de jeunes soldats censés garder les frontières de leur pays. Il ne peut revenir dans la vraie vie, retrouver une existence normale, travailler.

Tous les personnages sont tour à tour victimes d'une situation oppressante. L'auteur reconstitue le tableau comme un puzzle dans lequel il perd le lecteur et le rattrape, la langue oscillant de la première à la deuxième personne. Les mythes, figures et objets iconiques s'égrènent au fil du récit : l'album Final Cut des Pink Floyd, les gravures de Dürer, la Ford Mustang, Zidane, Mickey...

Au revoir, Piaf n'est pas un livre sur l'univers militaire, il s'intéresse surtout aux relations humaines dans un milieu clos. «Piaf» est le surnom de l'un des protagonistes, mais aussi le nom du chat, symbole de liberté à travers la référence à l'oiseau. Plusieurs destinées se côtoient, avec des rapports humains violents. Le narrateur est revenu depuis plusieurs mois, mais il est poursuivi par ses souvenirs d'une armée aux méthodes héritées de l'époque soviétique, loin des images héroïques de jeunes soldats censés garder les frontières de leur pays. Il ne peut revenir dans la vraie vie, retrouver une existence normale, travailler.

Tous les personnages sont tour à tour victimes d'une situation oppressante. L'auteur reconstitue le tableau comme un puzzle dans lequel il perd le lecteur et le rattrape, la langue oscillant de la première à la deuxième personne. Les mythes, figures et objets iconiques s'égrènent au fil du récit : l'album Final Cut des Pink Floyd, les gravures de Dürer, la Ford Mustang, Zidane, Mickey... ■

ENTRETIEN AVEC ALEXIS KRIKORIAN LA CRÉATION LITTÉRAIRE ARMÉNIENNE CONTEMPORAINE ET LA LIBERTÉ DE PUBLIER

Pouvez-vous parler brièvement de votre expérience professionnelle et expliquer comment elle a contribué à votre engagement en tant que co-fondateur de HYSTART pour la démocratie et les droits humains en Arménie (y compris sa diaspora) et en Turquie.

En tant qu'ancien directeur, Liberté de publier de l'Union internationale des Editeurs (UIE), j'ai été très tôt sensibilisé à la question des droits humains, en particulier en Turquie où la liberté d'expression a toujours été contrainte, bien avant les dérives dites "autoritaires" (certainement par pudeur dans la presse généraliste) de Recep Tayyip Erdogan. C'est en fait l'un des pays, si ce n'est le pays où la liberté de publier des livres est et a été le plus judiciarisée. Dans les années où j'étais en charge de cette question à l'UIE, on ne comptait plus les procès (innombrables) d'éditeurs, d'écrivains, de journalistes, etc. La première fois que je suis allé en Turquie, c'était en tant qu'observateur à un procès de l'éditeur Ragıp Zarakolu devant une cour de sûreté d'Etat. Son crime? Avoir publié un livre sur les violations des droits humains par le régime issu du coup d'État de 1980. Monsieur Zarakolu a été le premier éditeur à publier en Turquie sur le génocide des Arméniens, avec feu son épouse Ayşe Nur. Cela lui a valu de voir sa maison d'édition plastiquée l'année suivante. C'est quelqu'un de très important pour le combat en faveur des droits humains et de la justice en Turquie. Nous avons l'honneur de le compter parmi les membres d'honneur de notre association. Aujourd'hui, en tant que Head of Foundations à Amnesty International à Genève, je reste engagé pour les droits humains dont j'ai aujourd'hui une vision plus large, ce qui explique mon engagement dans Hystart pour la démocratie en Turquie et en Arménie où nous avons par exemple participé en tant qu'observateur aux deux dernières élections législatives, dont celle qui a couronné la Révolution de Velours. Le combat pour les droits humains est fondamental, mais il ne peut que s'inscrire dans un cadre plus large pour la démocratie (et donc également pour l'État de droit et des élections libres et régulières). Les choses ne changeront vraiment en Turquie que quand elle deviendra une véritable démocratie et qu'il y aura eu une révolution copernicienne de l'État turc lui-même, de ce qu'il est et de ce qu'il représente. Pour l'Allemagne, l'imposition de cette révolution est venue de l'extérieur. Pour la Turquie, c'est notre conviction, cette révolution, si elle a lieu, viendra essentiellement de l'intérieur. C'est là le sens de notre engagement.

Vous gérez également le Fonds Vartanouche Krikorian pour la création littéraire arménienne contemporaine et la liberté de publier. Est-ce qu'il y a des restrictions sur la liberté de publier en Arménie? Si oui, dans quels domaines?

Notre engagement se porte plus, vous l'aurez compris, en matière de liberté de publier, sur la Turquie où cette dernière est plus que jamais menacée. Il faut voir, par exemple, la dernière loi que le parlement turc vient d'adopter sur les réseaux sociaux qui va encore limiter la liberté d'expression sur ces derniers (en obligeant par exemple les plateformes à répondre aux demandes de blocage ou de suppression de contenu dans les 48 heures, sous peine de lourdes amendes), alors que la Turquie était déjà le pays demandant le plus de retrait de contenu sur Twitter par exemple ou celui où l'accès au site Wikipedia a été bloqué pendant près de trois ans (des centaines de milliers d'autres sites sont et ont été bloqués en Turquie). La situation de l'édition (et de la distribution) en Arménie, peu développée, peut contribuer à expliquer le fait qu'il n'y ait pas vraiment de problème de liberté de publier en Arménie. D'ailleurs, au classement de RSF sur la liberté des médias, l'Arménie est classée au 61ème rang (la Géorgie au 60ème, la Turquie au 154ème, et l'Azerbaïdjan au 168ème). Cela ne veut pas dire qu'il n'y ait pas de problèmes de liberté d'expression en Arménie. En 2010, j'avais conduit une mission d'enquête en Arménie pour le compte de l'UIE et de PEN International. La mission avait conclu que les problèmes de liberté d'expression se concentraient essentiellement dans les médias audio-visuels, en premier lieu la télévision. Elle dénonçait également les agressions de journalistes. Nous avons eu vent que certains livres, abordant des thématiques dites sensibles, ne se trouvaient pas forcément en vente dans toutes les librairies, ce qui n'est évidemment pas normal. Concernant les livres, s'il y avait à l'avenir une censure en Arménie (quelle que soit la forme de cette dernière, y compris l'auto-censure de >>>

ENTRETIEN AVEC ALEXIS KRIKORIAN LA CRÉATION LITTÉRAIRE ARMÉNIENNE CONTEMPORAINE ET LA LIBERTÉ DE PUBLIER

►►► certains points de vente), nous la dénoncerons. Enfin, il nous semble aussi important de ne pas recriminaliser la diffamation en Arménie.

Le premier livre soutenu par la bourse du Fonds Vartanouche Krikorian a paru récemment aux Editions Parenthèses. Il s'agit du livre "Au-revoir, Piaf" d'Aram Pachyan (voir page 8). Pourriez-vous présenter brièvement l'auteur du livre et expliquer les raisons de ce premier choix? Quels sont les critères de sélection de la bourse?

Aram Pachyan (né en 1983) est le jeune écrivain le plus lu ces dernières années en Arménie. Hystart, qui s'est rendu à la fête du livre d'Erevan en novembre 2019, a aisément pu le constater. Lorsqu'il est apparu à cette fête, il y a eu une sorte de mouvements de foule. Les jeunes filles étaient très contentes de le voir arriver! D'abord remarqué pour ses nouvelles parues dans les revues littéraires d'avant-garde, il est devenu l'une des figures de la littérature contemporaine arménienne. Après avoir écouté son père chirurgien lire Jack London, il s'est nourri de Miller, Musil, Claude Simon, Michel Ange, Bach, Wenders...

Aram, que nous avons rencontré à de nombreuses reprises en Arménie est quelqu'un d'attachant et de modeste, alors que son livre est un best-seller.

Au vu de l'orientation de notre association, nous souhaitons soutenir une littérature contemporaine qui dit quelque chose de la société arménienne contemporaine, qui ait, si l'on peut dire, un angle un peu "politique" si l'on veut, qui montre que c'est une société vivante faite d'échanges, de contradictions et qui contribue, d'une manière apaisée, au débat démocratique dans le pays. C'est pour toutes ces raisons que nous avons sélectionné le livre d'Aram, qui est un livre sur l'univers militaire et sur les relations humaines dans un milieu clos. Il dit quelque chose de la société arménienne contemporaine.

Ce fonds ambitionne également de mettre en place un enseignement d'écriture créative en langue arménienne dans le domaine de la fiction avec une résonance sociale et/ou politique. Pouvez-vous nous en dire plus?

A moyen terme, le fonds ambitionne en effet de mettre en place, en partenariat avec des partenaires arméniens sur place, un enseignement d'écriture créative en langue arménienne dans le domaine de la fiction (qui a une résonance sociale et/ou politique) et de publier ou de concourir à faire publier les meilleurs textes sélectionnés à l'issue de l'enseignement - qui pourrait prendre la forme d'ateliers d'écriture - par un jury de spécialistes. Nous souhaitons avancer sur ce projet de manière concrète dès cette année. Nous devons aller en Arménie au moins à deux reprises. Mais le covid nous a conduit à annuler nos visites. Nous espérons pouvoir y aller à l'automne.

Pourquoi cette volonté de mettre en place un enseignement d'écriture créative? Renouer avec des canons disons plus classiques sur la forme pourrait avoir un intérêt, notamment dans une perspective d'accès au marché mondial.

Comment décririez-vous le paysage littéraire arménien à l'heure actuelle? Quels sont les défis auxquels les auteurs arméniens contemporains sont confrontés pour faire traduire leurs œuvres et se faire connaître en dehors de l'Arménie?

Le problème de base est celui du lectorat qui est faible numériquement et de l'absence de perspectives à l'exportation. Le marché intérieur arménien est par ailleurs en partie cannibalisé par les livres en langue russe. Il existe maintenant une poignée d'agents littéraires qui, sur le modèle anglo-saxon, concourent courageusement à la promotion de cette littérature arménienne à l'international. C'est d'ailleurs avec l'une d'entre elles que nous avons travaillé sur le livre d'Aram dont je tiens à préciser que la traduction par Anahit Avetissyan, qui est bien connue à Genève, est remarquable. Nous avons d'ailleurs testé 5 traducteurs et traductrices en Arménie avant de faire notre choix : Anahit était de loin la meilleure. L'éditeur Parenthèses a confirmé ce point en disant qu'elle avait fait un formidable travail.

Pour revenir à la promotion de la littérature contemporaine arménienne à l'étranger, il convient d'être présents sur les grands salons du livre où se négocient les droits. Le gouvernement arménien le fait avec le stand arménien du salon du livre de Francfort par exemple. Mais convaincre les éditeurs occidentaux de la qualité de cette littérature et de l'intérêt de se lancer dans sa diffusion en langue locale est nécessairement un travail de longue haleine. L'Arménie n'est pas souvent dans l'actualité internationale, mais on pourrait imaginer qu'un éditeur international soit intéressé par ce qu'il présenterait comme "le roman de la révolution de velours", par exemple.

ԼԻՄԻ ԱՆԱՊԱՏ ՎԱՆՔԸ

Վիշապաբաղ

Վանը և Նրա շրջակայքը, չնայած բազմաթիւ աւիրումներին, դեռ մեզ շատ բան կարող են պատմել հայկական մշակութային ժառանգութեան մասին: Այս կողմերում հայկական մշակութային յուշարձանների վերաբերեալ ուսումնասիրութիւններ իրականացնող և «Ակօս» շաբաթաթերթին «Վիշապաբաղ» կեդձան-ւան տակ լուսանկարներ ու ծանօթագրութիւններ ուղարկող «Ակօս»-ի թղթակիցն անդրադարձել է Լիմի Անապատ վանքին: Akunq.net-ը ստորև թուրք-թերեւից թարգմանաբար և առանց կրճատումների ներկայացնում է այդ անդրադարձը.

Ժամանակին երևելի փիլիսոփայական դպրոց եղած Լիմի Անապատ վանքը ներկայում աւերակի է վերածուել, որտեղ միայն ճայերն են բոյն դնում:

Վան- Արճեշի ցամաքային ճանապարհից 40 կմ, իսկ Եայլքբայա գիւղից 2 կմ հեռավորութեան վրայ գտնուող Վանայ լճի ամենամեծ կղզու այս վանքն իր անուանումն ստացել է յունարէն «Նաւահանգիստ» կամ «ապաստարան» իմաստը կրող «Լիմէն» բառից: 13-րդ և 15-րդ դարերում ծաղկուած որոշ ձեռագրերի համաձայն՝ սոյն վանքը, որը ենթադրաբար կառուցուել է 884 թ. առաջ, ակտիւ կերպով գործել է 1301 թուականին: Այդ փաստը հաստատուած է Նաւ փաստաթղթերով: Իսկ 1310 թ. ձեռագրով ծաղկուած մի գրքում բացայայտ կերպով նշուած է, թէ 1305 թ. եկեղեցին վերանորոգուել է Չաբարիա Աղթամարցի կաթողիկոսի կողմից:

Ըստ մի աղբիւրի՝ այն դէպքում, երբ վանքն ակտիւ կերպով գործել է մինչև 1538 թ., թուրք-պարսկական պատերազմների ժամանակ այստեղի Նահանգապետը, իսկ մէկ այլ աղբիւրի համաձայն՝ Իրանի շահ Թահմասպը աւերել է վանքը, այրել ու քանդել այն: Դրա հետևանքով այստեղի ծխական համայնքը ցրուել է, և վանքը լքուած է եղել շուրջ 100 տարի: 1621 թ. Ներսէս Մոկացի անուամբ մի հոգևորական վերստին գործուն է դարձրել վանքը՝ շուրջը ծխական համայնք հաւաքելով: Եւ յայտնի է, որ այդ ժամանակաշրջանում մօտ 60 հոգևորական է ապրել վանքում:

Լիմի Անապատ վանական համալիրը բաղկացած էր գրչութեան կենտրոնից, գրադարանից, զանգակատնից, Սուրբ Գեորգ եկեղեցուց, Սուրբ Սիոն մատուռից, քահանայատնից, գերեզմանատնից և օթևանատնից: Սակայն այդ կառոյցներից մեր օրեր են հասել միայն եկեղեցու մուտքի կամրաակա ժամատան մի մասը և Սուրբ Սիոն մատուռը:

ENTRETIEN AVEC ALEXIS KRIKORIAN

»»» A la fin, l'équation est bien entendu également économique pour un éditeur qui regarde sa colonne dépenses et sa colonne recettes attendues. Quelles peuvent être les recettes liées à la publication d'un livre arménien contemporain? A priori pas élevées. Il convient donc d'aider l'éditeur à publier en prenant en charge un poste de dépense important dans le cas de cette littérature étrangère, à savoir la traduction. C'est là qu'entre en jeu la partie bourse de traduction du fonds Vartanouche Krikorian.

Quoi qu'il en soit, il faut à la fin s'armer de patience: entre la première rencontre avec Aram et la sortie du livre le 17 septembre 2020, ce sont presque trois ans qui se sont écoulés.

Quels sont les prochains livres qui bénéficieront du soutien du Fonds Vartanouche Krikorian?

Nous travaillons sur la traduction du livre "Troisième sexe" de Jean-Chat Tekgyozyan qui se présente comme un roman féministe et aborde la vie de 4 actrices arméniennes. Lors de sa sortie, il avait suscité quelque émoi en Arménie avec une campagne un peu nauséabonde sur les réseaux sociaux. On pense aussi à un article du journal Hraparak qui avait descendu le livre (en se basant sur le seul titre du livre), dans un contexte de débat houleux sur la ratification ou non de la convention d'Istanbul sur les violences faites aux femmes par l'Arménie (convention que l'Arménie a signée en 2018).■

<https://www.hyestart.net/fonds-vartanouche-krikorian>

Լիմի Անապատ վանքը հիմնադրումից ի վեր եղել է Նշանաւոր գրչութեան կենտրոն: Սոյն վանքում ծաղկուած 306 ձեռագիր մատեաններ ներկայում պահպանուում են Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անուան հին ձեռագրերի գիտահետազօտական ինստիտուտի՝ Մատենադարանի գրադարանում:

Վանայ լճի աւազանում հետզհետէ անհետացող տասնեակ յուշարձաններից միայն մէկը հանդիսացող սոյն վանական համալիրում, որը 1915 թ. առաջ այս շրջանի ամենանշանաւոր կենտրոններից էր, եղել է Նաւ գրչութեան կենտրոն, որը կարևոր ներդրում է ունեցել հայ միջնադարեան գրականութեան զարգացման գործում:

Յայ եկեղեցական ճարտարապետութեան ամենանշանաւոր նմուշներից Լիմի Անապատ վանքը թէև իր հազարամեայ պատմութեան ընթացքում բազմիցս քանդուել և աւիրուել էր, սակայն ինչ-որ կերպ կարողացել էր կանգուն մնալ: 1915 թ. կատարուած մեծ աղետից (Յայոց ցեղասպանութեան-Ակոււնքի խմբ.) յետոյ վանքում ճայերից բացի ոչ ոք չի մնացել: Մաղթում եմ, որ վանքը վերստին ոտքի կանգնի և այնպիսի ապագայ ունենայ, որում պատերազմ և ընդհարումներ չլինեն... ■

Թարգմանեց Մելինե Անույանը (Akunq.net)

MIASSINE: UN COUP DE POUCE AUX JEUNES ARMÉNIENS QUI VEULENT S'EN SORTIR

par Emmanuel JULIEN

Un soir comme les autres, le poêle ronronne à Proshyan et accompagne la voix d'Anaïs comme une légère rumeur de mer ou de vent. Il fait un peu frais sur ces hauteurs d'Erevan où, par beau temps, on peut voir de loin la montagne Ararat, coiffée de blanc, s'élever très haut, ainsi qu'un drapeau. Nous pourrions aussi bien nous trouver au bord du lac Sevan, dans une forêt de Dilijan, dans une auberge de Gyumri, ou sur les hauteurs de Tatev où les mythes respirent encore. Toute soirée avec Anaïs est une histoire. Les récits s'écoulent d'elle comme les contes ancestraux des bardes ou des pèlerins. On écoute Anaïs de manière irrésistible: ne regarde-t-on pas un feu dans l'âtre avec ces mêmes yeux agrandis, en inhalant l'univers autour de soi par une simple respiration? Telle est Anaïs Krikorian, une de ces innombrables graines arméniennes tombées et levées en terre de France après le génocide qui frappa son peuple.

Après le tremblement de terre de 1988, et à la suite d'un concours de circonstances, Anaïs rencontre puis parraine Astrig Marandjian, 12 ans, qui vient de perdre ses parents dans l'écroulement de leur immeuble à Gyumri. Anaïs enseigne la France à la petite fille que son irruption forcée dans le monde adulte a rendue encore plus vive et plus avide d'action. Aidée par Anaïs, Astrig étudie à l'université, visite la France en vacances, réfléchit à l'avenir – celui de son pays inséparablement du sien. Portée par l'attention bienveillante d'Anaïs, Astrig grandit et s'épanouit. Puis, ensemble, elles créent «miassine» qui justement signifie Ensemble en arménien. Par la grâce de la majuscule, l'adverbe devient un nom, *Miassine*. Le mot commence par une consonne bilabiale: nous sommes déjà au bord des lèvres, comme une chose aboutie, décidée, et se termine avec la douceur inclusive en «ine».

Qu'est-ce que *Miassine*? *Miassine* est un outil qui appuie, soutient, guide, stimule, encourage, épaulé, pousse, tire, essaime. *Miassine* choisit des jeunes désireux de progresser et de devenir autonomes, et définit avec elles leur projet en les aidant à l'accomplir. Avec *Miassine*, tout s'agrège: les rêves, les expériences, les lieux, les êtres, le pays. *Miassine* c'est un phare construit avec patience par Astrig et Anaïs: il indique une direction, il propose des voies et des possibilités de coopération pour arriver à bon port.

Depuis toujours, Anaïs et Astrig cherchent des synergies dans leurs actions, avec une ardeur et une fraîcheur miraculeusement inchangées. Un de ces nombreux chemins escarpés a mené à *Houso Aygi*. Selon Astrig, Anaïs était nostalgique des débuts de leur histoire d'amour. Quoi qu'il en soit, il n'était pas concevable qu'Anaïs se contentât d'avoir aidé Astrig. Maintenant que sa petite protégée de Gyumri volait de ses propres ailes, elle souhaitait parrainer d'autres jeunes filles, elle rêvait que d'autres destins s'éclairent, prennent forme, ravivent la terre d'Arménie. Astrig proposa de passer par *Houso Aygi*, une belle association créée par Claudine et Alfred Bagdjian. Cette structure unique dans son genre prend totalement en

charge des jeunes filles de plusieurs régions, désireuses d'étudier à Erevan mais sans moyens financiers suffisants. Depuis 2015, Anaïs a donc apporté un soutien financier à Aripine, Kristiné, Ani, Anoush, Anahid, Greta... L'aide a pris toutes sortes de formes: frais de scolarité, traitements médicaux, achat d'ordinateur, voyage de noces à Paris, financement d'un start-up, jusqu'à l'achat d'un appartement pour une jeune mère seule...

Suivant la vieille maxime chinoise, à toutes ces jeunes filles Anaïs a plus donné des cannes à pêches qu'elle ne leur a fourni du poisson. Tel est le sens du mot anglais *empowerment* que la langue française ne peut traduire en un seul mot. *Miassine* comme *Houso Aygi*, comme beaucoup d'autres associations par le monde, aident des êtres humains à se doter des compétences et des connaissances nécessaires pour prendre leur existence à bras-le-corps, à aller chercher leurs forces en eux-mêmes, à cultiver leurs qualités, à construire une vie plus forte par leurs propres moyens. Trouver les alchimies individuelles et collectives pour que les forces de chacun aient plus d'impact, pourrait être la raison d'être de *Miassine*. Que les personnes partagent souvent les mêmes valeurs permet de gagner en efficacité et en durabilité, même si les progrès ne sont pas toujours les plus rapides.

Tout le monde ne peut pas être Anaïs, bien sûr. Mais tout le monde peut faire comme Anaïs Krikorian, donner un coup de pouce à des jeunes qui veulent s'en sortir, que cela soit un boulanger, un musicien, un entrepreneur... La magie d'Anaïs sommeille en beaucoup d'entre nous. Le miracle d'une Astrig peut se reproduire. Qu'une Anaïs, ou son semblable, croise le chemin d'une Astrig, et le champ des possibles s'ouvre pour ces jeunes filles d'Arménie qui prennent en main leur avenir et construisent l'Arménie de demain.

Nos équipes sont sur place en Arménie pour vous accompagner dans votre démarche de transformer la vie d'un/e jeune d'Arménie en soutenant et accompagnant ses projets. ■

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ՍՓԻՒՔԸ ՏԱՊԱԼԵԼ ԵՆ ԱՐՑԱԽԻ ՎԵՐԱԲՆԱԿԵՑՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Թաթուլ ՀԱՎՈՐՅԱՆ

Ադրբեջանի արտոգործնախարարությունը դիմել է ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահներին և միջազգային կազմակերպություններին՝ Լեռնային Ղարաբաղում լիբանանահայ ընտանիքների հաստատման առնչությամբ՝ այն որակելով «ապօրինի վերաբնակեցում»:

Բաքուն պնդում է, թե Հայաստանը, վարելով «ապօրինի վերաբնակեցման քաղաքականություն, փորձում է անելացնել հայերի թուլաբանակը գրաւուած տարածքներում»: Ադրբեջանը միջազգային հանրութեանը կոչ է անում «գործուն քայլեր ձեռնարկել Հայաստանի կառավարութեանը պատասխանատուութեան ենթարկելու համար»:

Դեռ 2004 թուականին, երբ արտոգործնախարար դարձաւ Էլմար Մամեդեարովը, Բաքուն կարողացաւ հասնել նրան, որ ԵԱՀԿ-ն փաստահաւաք խումբ ուղարկի Նախկին ԼՂԻՄ-ին յարակից և Արցախի վերահսկողութեան տակ գտնուող եօթ շրջաններ՝ պարզելու, թե արդեօք հայկական իշխանութիւնները վարում են իւրացման և վերաբնակեցման քաղաքականութիւն:

Մինսկի խմբի եռանախագահութիւնը և ԵԱՀԿ փաստահաւաք առաքելութիւնը 2005-ի փետրուարին մէկ շաբաթ անցկացրեցին եօթ շրջաններում: Ես՝ որպէս լրագրող, նրանց հետ էի ամբողջ շաբաթ: Այցից շաբաթներ անց ԵԱՀԿ-ն հրապարակեց ծաւալուն զեկոյց, որտեղ յստակ ասուում էր, որ Հայաստանը վերաբնակեցման և իւրացման քաղաքականութիւն չի վարում: Նշում էր նաև, որ Նախկին ԼՂԻՄ-ից դուրս տարածքներում վերաբնակեցուած հայերի թիւը 13 հազարի սահմաններում է:

Յստակ վիճակագրական տուեալներ չկան, սակայն պարզ է, որ 1992-1994 թթ. պատերազմի արդիւնքում՝ ազատագրուած տարածքներում, լայնածաւալ վերաբնակեցում տեղի է ունեցել 1995-1997 թթ. , գերազանցապէս Լաչինի, այսօր՝ Բերձորի և Քարվաճառի հատուածներում: Հետագայում ևս տեղի է ունեցել տարերային վերաբնակեցում, այդ թւում՝ այլ շրջաններում: Տեղի է ունեցել նաև հակառակը՝ 1995-1997 թթ. վերաբնակիչները հետագայում արտագաղթել են կամ վերադարձել մշտական Նախկին բնակավայր, այդ թւում՝ Հայաստան:

Ուշագրան այն է, որ երբ 1995-1997 թթ. շուրջ 15 հազար մարդ հաստատուեց Արցախում՝ Բերձորի և Քարվաճառի շրջաններում, այդ մասին պաշտօնական Երևանը չէր թմբկահարում: Այսօր և Նախկինում անգամ մեկ-երկու ընտանիքի տեղափոխումը Արցախ ներկայացուում է մեծ յաջողութիւն և վերաբնակեցման քաղաքականութեան իրականացում՝ իր վրայ գրաւելով Ադրբեջանի և միջազգային հանրութեան ուշադրութիւնը:

2010 թ. հոկտեմբերին ԵԱՀԿ-ն Ադրբեջանի պահանջով մի նոր փաստահաւաք առաքելութիւն իրականացրեց, և կրկին պարզուեց, որ Հայաստանը և

Սփիւռքը վերաբնակեցման և իւրացման քաղաքականութիւն չեն իրականացնում:

Ինչո՞ւ է Ադրբեջանը պարբերաբար միջազգային հարթակներ տանում ԼՂԻՄ-ի յարակից տարածքներում Հայաստանի վերաբնակեցման հարցը: Նպատակը պարզ է՝ ևս մէկ անգամ միջազգային հանրութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել դարաբաղեան հակամարտութեան կարգաւորուած չլինելու վրայ, որ «Հայաստանը զաւթարար է և իրացնում է ուրիշի հողերի վերաբնակեցման և իւրացման քաղաքականութիւն»: Հեռահար նպատակ կարող է լինել նաև Հայաստանի դէմ հայց ներկայացնելը և փոխհատուցում պահանջելը:

Հայկական քաղաքական *դիսկուրս*ում ընդունուած է մի տեսակետ, որ 1923-ից մինչև 1988-ը, երբ Արցախը ԼՂԻՄ սահմաններով Խորհրդային Ադրբեջանի կազմում էր, հայ բնակչութեան թիւը չէր անելանում, քանի որ Բաքուն վարում էր հակահայ քաղաքականութիւն:

Այն, որ շուրջ 70 տարի Բաքուն ԼՂԻՄ-ում վարել է հակահայ քաղաքականութիւն, ես էլ կասկածի տակ չեմ դնում, սակայն դրա կողքին առաջ եմ քաշում մէկ այլ իրականութիւն, որի մասին հայ քաղաքական *դիսկուրս*ում ընդունուած չէ և ցանկալի չէ խօսել:

1989 թ. Խորհրդային Միութեան վերջին մարդահամարի տուեալներով՝ Նախկին ԼՂԻՄ-ում բնակչութեան թիւը կազմել է 189 085, որից հայերը՝ 145 450, ադրբեջանցիները՝ 40 688: Այսօր Արցախում ԼՂԻՄ գումարած ազատագրուած շրջաններ, բնակչութեան թիւը շուրջ 150 հազար է: Այսինքն, անելի քան 30 տարում բնակչութեան թիւը չի անելացել: Այստեղ մենք չենք կարող այլևս խօսել Ադրբեջանի խտրական քաղաքականութեան մասին, քանի որ Բաքուն վերահսկողութեան որևէ լծակ չունի Արցախի նկատմամբ, բայց կարող ենք գրել, որ Հայաստանն ու Սփիւռքը ձախողել են Արցախի վերաբնակեցման քաղաքականութիւնը, եթէ, անշուշտ, նման քաղաքականութիւն լրջօրէն եղել է օրակարգի վրայ:

ԻՆՉՊԵՍ ԷՆ ԱՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ «ՆՈՅՆ ԻՋՆՈՒՄ Է ԱՐԱՐԱՏԻՑ» ԿՏԱԸ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄ ՈՐՊԵՍ ԴՈՒՌ ԵՒ Ո՛Վ ՉՏԱԻ ԵՒ ԲԵՐԵՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Աշխարհահռչակ հայ ծովանկարիչ Յովհաննես Այվազովսկին մեծ դեր է ունեցել հայկական և ռուսական մշակոյթում: Նա լայն համբավ է բերել ռուսական նկարչությանը ողջ աշխարհում, և որոշակի դերակատարում է ունեցել հայկական արուեստում, որտեղ իրենց արտայայտությունն են ստացել հայ ժողովրդի հինաուրց մշակոյթի և ազգային բնաւորութան գծերը:

Այվազովսկին երբեք չի թաքցրել իր հայկական արմատները և հարկ եղած դեպքում առիթը բաց չի թողել շեշտելու համար, որ ինքը հայ է: Նա ստեղծել է ազգային պատմական թեմաներով բազմաթիւ կտաւներ, արձագանգել 1892-1896թթ. համիդեան ջարդերին և մինչև իր կեանքի վերջը հաւատարիմ է մնացել իր ժողովուրդին:

Այվազովսկու 6000 աշխատանքների մէջ առանձնաւորում է «Նոյը իջնում է Արարատից» կտաւը:

Այս նկարն ունի իր հետաքրքիր պատմութիւնը:

1960թ. յայտնի արուեստաբան Շահեն Խաչատրյանը Հանրային գրադարանի վերին սրահում (ուր մի ժամանակ Մատենադարանն էր) տեսնում է այս կտաւը: Արուեստաբանը զարմանք է ապրում, երբ կտաւի շրջանակի վրա նկատում է Հայաստանի Ազգային պատկերասրահի թիթեղեայ անուանապիտակը: Բանակցելով գրադարանի տնօրինութեան հետ՝ նրան յաջողում է նկարը բերել պատկերասրահ և հենց հայկական սրահում Այվազովսկու մի շարք այլ կտաւների հետ ցուցադրում է նաև «Նոյը»:

Տարիներ անց Շահեն Խաչատրյանը պարզում է, թէ ինչպէս է նկարի վրայ յայտնուել պատկերասրահի անուանապիտակը: Պարզում է, որ այս կտաւն առաջին անգամ ցուցադրուել է 1890թ.՝ Այվազովսկու Փարիզեան անհատական ցուցահանդէտում: Թերթերից յայտնի է, որ Այվազովսկին, վերնիսաժին ներկայ հայրենակիցներին մատնացոյց անելով Արարատը, ասել է. «Ահա մեր Հայաստանը»...

Այնուհետև Այվազովսկին նկարը նուիրել է Դոնի

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ՍՓԻՒՌԸ ՏԱՊԱԼԵԼ ԵՆ ԱՐՑԱԽԻ ՎԵՐԱԲՆԱԿԵՑՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Հասկանալի է, որ դարաբաղեան պատերազմը, Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական իրավիճակը, հանրապետութիւնից աւելի քան 1 միլիոն մարդու արտագաղթը և բազմաթիւ այլ գործօններ չէին կարող անդրադարձ չունենալ Արցախի ժողովրդագրութեան վրայ: Բայց չէ՞ որ մենք ունենք կամ ասում ենք, որ ունենք 7 միլիոնանոց Սփիւռք, որի օրակարգի կարևոր մաս է Հայ դատն ու վերադարձը հայրենիք:

Աշխարհի ճանաչուած և չճանաչուած պետութիւնների շարքում Արցախը ամենանոսր բնակեցուած երկրներից է:

Պատկերացում կազմելու համար, թէ որքան նոսր է Արցախի բնակչութիւնը, այն պետք է համեմատել անմիջական հարևան և տարածաշրջանի այլ երկրների հետ: Այսպէս, շուրջ 30 հազար քառակուսի կիլոմետր տարածքով Հայաստանի բնակչութիւնը 3 միլիոնին մօտ է, այսինքն՝ մօտ 100 մարդ 1 քառակուսի կիլոմետրի վրայ: Արցախում 1 քառակուսի կիլոմետր տարածքի վրայ բնակւում է 13 մարդ:

Եթէ Արցախը համեմատենք Հայաստանի մարզերի հետ, ապա կրկին այն ամենանոսր բնակեցուածն է:

Տարածքով Արցախի մեծութեամբ պետութիւններից են Կոսովոն, Լիբանանը և Կիպրոսը: Լիբանանի բնակչութիւնը 6 միլիոնից աւելի է, Կոսովոյիը մօտենում է 2 միլիոնին, իսկ Կիպրոսիը 1,2 միլիոն է:

Բացարձակ այս համեմատութիւնները զուցէ տեղին չեն, բայց մենք դա անում ենք՝ ցոյց տալու, թէ որքան նոսր է Արցախի բնակչութիւնը, և որքան առաջնային է աւելացումը՝ հաշուի առնելով անվտանգութեան սպառնալիքները: ■

Թ. Հ. (ՍիվիլՆէթ)

Ռոստոմի արական գիմնագիային, ուր կախուել է ուսուցչանոցում: Յեղափոխութեան թոհուբոհի տարիներին գիմնագիայի շէնքն անցել է մերթ կարմիրների, մերթ սպիտակների, և մեծ ծովանկարչի նկարով ծածկել են տեղահան արուած դռան բացուածքը: Հենց այստեղ էլ, շատ պատահական այս կտաւը տեսնում է Մարտիրոս Սարյանը և թաքուն տանում: Նա այն ժամանակ թանգարանի համար հաւաքելիս է լինում կերպարուեստի գործեր և ի թիւս այլ գործերի «Նոյը» բերում է Երևան:

Այնուհետև կտաւը յայտնում է Հանրային գրադարանում: Որտեղ էլ, հաւանաբար կրօնական թեմատիկայի պատճառով, արգելում է նկարի հանրային ցուցադրութիւնը և այն «մեկուսացնում են»:

Այս կտաւը համարում է Յովհաննես Այվազովսկու լաւագոյն աշխատանքներից մէկը և այժմ այն ցուցադրում է Հայաստանի Ազգային պատկերասրահում: ■

(slim.am)

EXEMPLES DE RÉUSSITE EN ARMÉNIE, PAYS DES TIC*

par Marcus BAGHDASSARIAN

L'article intitulé "L'essor des TIC en Arménie et le rôle de MBM Baghdassarian SARL" dans l'avant-dernier numéro d'Artzakank était une introduction à la thématique "L'Arménie en tant que pays des TIC". Il m'a servi de base pour écrire une série d'articles sur ce sujet et les présenter à la communauté Arménienne.

La série commence par l'article sur les réussites, pour la simple raison qu'en Europe, les gens se demandent souvent si les TIC en Arménie ont quelque chose à montrer au monde. La transformation de l'Arménie en **un centre de haute technologie** ne fait que commencer et cela vaut la peine d'y jeter un coup d'œil.

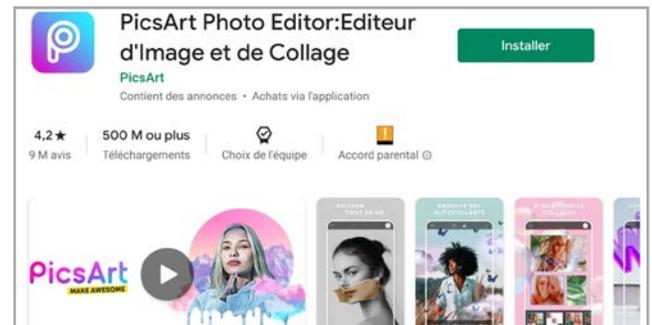
Et oui, l'industrie a déjà connu quelques succès depuis ses débuts il n'y a pas longtemps, et j'aimerais leur offrir une place ici. D'une part, l'aperçu est basé sur ma propre expérience, car je suis moi-même très actif dans la communauté, et d'autre part, c'est "seulement" une petite sélection parmi une multitude d'histoires à succès. En tout cas, j'ai lancé une discussion dans la communauté dans le cadre de mes recherches pour rédiger cet article et je suis arrivé à la définition suivante de **l'industrie de la haute technologie**:

- Une entreprise de haute technologie fondée par des Arméniens;
- Qui a certainement une branche de développement en Arménie;
- Qui inclut la marque "**Armenia as a TIC hub**" dans sa publicité;
- Qui a au moins un million d'utilisateurs actifs, un chiffre d'affaires d'au moins 10 millions de dollars par an ou qui a réuni au moins 10 millions de dollars grâce à des investissements.

Par conséquent, les sociétés Synopsis, Mentor Graphics / Siemens, Oracle, Cisco, VMware, TeamViewer et Microsoft, qui exploitent toutes des laboratoires d'innovation très performants en Arménie et jouissent d'une réputation mondiale, ne sont pas incluses dans ma définition.

Il faudrait mentionner ici plutôt les noms suivants: **Teamable, PicsArt, SoloLearn, ServiceTitan et Krisp**. Ce sont des entreprises qui se sont déjà fait un nom mais qui ne sont pas encore bien connues en Europe. Cela tient également au fait qu'elles cherchent toutes fortune principalement sur le marché américain et qu'elles ont souvent des investisseurs américains, d'origine arménienne ou autres.

La vue d'ensemble commence avec **ServiceTitan**, la première véritable **licorne (unicorn)** parmi les hautes technologies arméniennes. **Licorne** est le nom donné aux entreprises technologiques qui sont valorisées à plus d'un milliard de US dollars. La société, fondée par deux Arméniens à Glendale en 2008, développe et fournit des logiciels de gestion de services pour les PME artisanales. Les fondateurs promeuvent fortement les TIC en Arménie et **ServiceTitan** gère son propre centre de recherche dans le pays.

Un autre **high-light** est certainement **PicsArt**, fondé par Hovhannes Avoyan. Celui-ci est l'un des fondateurs de la série et l'une des forces motrices du développement des TIC en un centre technologique mondial. Sa société gère une application d'édition d'images et compte à elle seule plus de 500 millions de **téléchargements** sur PlayStore depuis Android, le système d'exploitation de Google pour les appareils mobiles. Au cours du deuxième trimestre 2020, l'application a été classée au 8e rang mondial en termes de téléchargements.

SoloLearn, qui compte "seulement 35 millions" d'utilisateurs, est une autre étoile dans le firmament arménien de la haute technologie. Cette société basée à San Francisco propose un moyen facile d'apprendre par soi-même différents langages de programmation informatique.

Une autre entreprise intéressante est **Teamable**, qui a mis en place une plateforme pour aider les entreprises à suivre les recommandations des employés dans leurs recherches. En échelonnant, gérant et suivant leurs recommandations, le programme peut réaliser une mise en œuvre de haute qualité. Entre-temps, **Teamable** compte parmi ses clients certaines grandes entreprises américaines, qui ont un bureau à San Francisco pour >>>

(*) TIC: Technologies de l'information et de la communication

your Nearshoring Partner for Software Development
visit us on: www.mbm-baghdassarian.ch

PREMAT S.A.

IMPORT & EXPORT

9, RUE DES ALPES

CH - 1201 GENEVE

TEL. 022 731 69 35

**ԼԵՌՆԱԿԵՐՏ ԳԻՒՂՈՒՄ
ՅՆԱԳԵՏՆԵՐԸ ՊԵՂՈՒՄ ԵՆ
ՎԱՂ ԲՐՈՆԶԷ ԴԱՐԻ
ԲՆԱԿԱՎԱՅՐ**

Յնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի և Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի արշալախումբը պեղումներ է կատարում Արթիկի տարածաշրջանի Լեռնակերտ գիւղում, որտեղ յայտնաբերուել են ամրոց-բնակատեղի և դամբարանադաշտ: Յնագիտական յուշարձանների թուագրությունը սկսում է վաղ բրոնզե դարից:

Պեղումներն այստեղ սկսուել են անցած տարի, և գտածոներն արդեն որոշակի պատկերացում են տալիս տուեալ ժամանակագրության կենցաղի, ավանդյթների մասին: Յնագիտական մի քանի շերտեր են բացուել, որոնք վկայում են, որ Լեռնակերտի տարածքը բնակեցուած է եղել շատ հին ժամանակներից:

Կիկլոպեան շարուածքով պարիսպների մնացորդները, միջնաբերդը, սա այն ամենն է ինչ անգէն աչքով էլ տեսանելի է: Յնագետներն ուսումնասիրում են, թէ ինչ կառոյցներ է ամրոցն ունեցել պարիսպների երկու կողմերում: Առաջին կառոյցը, որ բացուել է. կացարան է, որի կենտրոնում սեան խարիսխն է ու բաժակաձև փորուածքով քար, որը տնտեսական նշանակութեան է եղել:

Նոյն բաժակաձև փորուածքով քարն էլ հնարաւորութիւն է տուել ստոյգ թուագրելու ամրոցը: Քարի փորածքում հացահատիկի մնացորդներ են յայտնաբերել, որոնք ենթարկել են հետազոտութեան՝ ռադիոածխածնային թուագրութեան մեթոդով ու պարզել, թէ քանի դար են դրանք Լեռնակերտի բարձուքում մնացել:

«Նախորդ տարի մենք նախնական թուագրել էինք սենեակը 7-5-րդ դարերի, բայց բաժակաձև քարից վերցուած հացահատիկի նմուշներից ռադիոածխածնային թուագրութեան մեթոդով ստացանք մ.թ.ա. 5-4-րդ դարերի տուեալներ, և այս տարի այդ թուագրութիւնը հաստատուեց մեկ այլ գտածոյով, որը բրոնզե մատակ է:

Յնավայրը չի սահմանափակուում միայն ամրոցների շուրջ գտնուող հատուածներով: Այստեղ 2300 և անելի բարձ տեղանքներում ունենք վաղ միջնադարեան գիւղեր, անտիկ շրջանի գիւղեր, որոնց մեծ մասը յուշարձանների ցանկում գրանցուած չէ: Դասական մեգալիթեան յուշարձանախումբ է՝ բաղկացած ամ-

**EXEMPLES DE RÉUSSITE EN
ARMÉNIE, PAYS DES TIC**

»»» l'administration et le marketing et un bureau à Erevan pour la programmation.

Krisp est actuellement considérée comme l'étoile absolue parmi les entreprises des TIC. Selon le magazine économique **Forbes**, elle est l'une des 100 solutions de cloud les plus innovantes au monde depuis le début du mois de septembre. L'objectif de la société est de réduire le bruit de fond dans toute application de communication. Elle fonctionne avec plus de 600 applications de conférence, de messagerie et de streaming. Le traitement audio est effectué localement sur l'appareil, de sorte que les données audio restent sécurisées. La société a été fondée par 7 ingénieurs, dont 6 titulaires d'un doctorat, avec un objectif clair: résoudre un problème. L'application est actuellement considérée comme la meilleure au monde dans son domaine.

Après ce bref aperçu de quelques réussites du monde informatique arménien, qui n'est pas exhaustif, je me réjouis de la poursuite de l'épanouissement des entreprises. Et, ce qui est beaucoup plus important, espérons que ce ne soit que le point de départ pour créer le futur paradis du monde des TIC. ■ M. B.

րոցներից, բնակավայրերից, դամբարանադաշտերից, ջրաբաշխական հնագոյն համակարգերից և այլ տեսակի յուշարձաններից», - SHANTNEWS.am-ի հետ զրոյցում ասել է հնագիտական արշալախմբի ղեկավար Բենիկ Վարդանյանը:

Մատանին միակ գտածոն չէ: Ամրոցի տարածքում յայտնաբերուել են տարբեր չափերի կախիկներ՝ պատրաստուած կաւից: Սրանք վկայում են տարածքում մանածագործութեան զարգացած լինելու մասին:

Ամրոցից մի քանի մետր հեռու, մեկ այլ բարձուքի լանջերին դամբարանադաշտ է յայտնաբերուել: Թաղումները ևս տարբեր ժամանակաշրջանների են վերաբերում: Ուղեկցող նիւթը հիմնականում կաւանօթներն են՝ ցուած հողով ու կենդանիների ոսկորների մնացորդներով: Յնագետների ենթադրութիւններով՝ հանգուցեալի հետ տարբեր իրեր ու սնունդ են թաղել, յաջորդ կեանքում օգտագործելու համար:

Յնագետների խնդիրն է նաև հնավայրի սահմանները պարզելը: Դրանք միայն ամրոցներով ու դամբարանադաշտով չեն սահմանափակուում: Պետք է ամբողջ տարածքը ուսումնասիրեն, ինչի համար այս տարւայ պեղումներին յատկացուած ժամանակը չի բաւականացնի: Երկու տարիների ընթացքում, ինչ Լեռնակերտում պեղումներ են կատարում, հասցրել են պարզել, որ Լեռնակերտի տարածքը բնակատեղի է եղել՝ սկսած վաղ բրոնզե դարից: Այս տարածքում է յայտնաբերուել հնագոյն ջրաբաշխական ցանցը, որը տարածաշրջանում իր տեսակով միակ գտածոն է: Քարե պատերի շարքի նմանուող ցանցով Արագածի լանջերից շուրջ հասել է հնագոյն բնակավայր: ■

(Shantnews.am)

LE PIANISTE TIGRAN HAMASYAN EN IMMERSION INTROSPECTIVE DANS LE VIBRANT ALBUM "THE CALL WITHIN"

par Annie YANBEKIAN

Il y a trois ans et demi, Tigran Hamasyan nous livrait, dans le somptueux album *The Ancient Observer*, le regard qu'il portait sur le monde. Avec *The Call Within*, il se tourne cette fois vers l'intérieur, vers son propre monde onirique, cédant à l'appel des profondeurs pour explorer son cheminement de création artistique. Sorti vendredi 28 août 2020 sur le label Nonesuch Records, *The Call Within* a été enregistré en trio avec le bassiste new-yorkais Evan Marien et le batteur suisse Arthur Hnatek.

Le pianiste de 33 ans, qui signe les dix morceaux de l'album, embarque l'auditeur dans un voyage sonore et musical intense au cœur d'un monde intérieur "aussi réaliste à ses yeux que le monde physique", selon le texte de présentation du label. "Le moment de la création inconsciente est le moyen de se sentir conscient", estime ainsi le musicien qui abat les frontières du jazz, comme il aime à le faire, pour proposer une musique qui n'appartient qu'à lui. Une musique vibrante, volcanique, imprégnée de rock, de metal et de folklore arménien, et dans laquelle des polyrythmies, mesures impaires et tempos haletants alternent avec des phases plus apaisées, poétiques, éthérées, comme une vague sonore et cinématique en perpétuelle mutation.

Et comme à son habitude, Tigran Hamasyan utilise sa propre voix, juvénile et tendre, contrepoids de flots de sons électrisants. Parfois son chant sans paroles semble nous parvenir d'un lointain monastère d'Arménie, parfois le pianiste siffle délicatement, parfois il glisse de discrètes percussions vocales... Il chante enfin avec des paroles, en arménien, dans l'hypnotique *Newlyweds*, l'avant-dernier morceau du disque.

Inspiré par des thématiques multiples

Parmi les thèmes qui ont inspiré ses compositions: des légendes folkloriques chrétiennes et pré-chrétiennes de son pays, la poésie, l'astrologie, l'art rupestre et le design ancien, la géométrie, la carto-

DASARAN-Ը՝ «ՏԱՐՈՒԿՅ ԼԱԲԱԳՈՅՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ»

EdTech Breakthrough ամենամեծած միջազգային մրցութիւնը Dasarանը ճանաչուել է յաղթող՝ դասուելով կրթութեան ոլորտում առաջադէմ նորարական լուծումներ մշակող այնպիսի տեխնոլոգիական ընկերութիւնների շարքում, ինչպիսիք են Lenovo-ն, Discovery Education-ը, LEGO Education-ը, View Sonic-ը, Quizlet-ը, PowerSchool-ը և այլք:

Արժանատալով «Տարուայ լաւագոյն աշակերտական տեղեկատուական համակարգ» կոչմանը՝ DASARAN-ը շարունակում է Հայաստանն աշխարհին ճանաչելի դարձնելի որպէս *պրոտենցիալ* կրթութիւն արտահանող երկիր: ■

(ԱՆԿԱԽ)

graphie, précise le texte de présentation du disque. "Des secondes, longues de manière indicible, de désir, de réalisation subliminale et surtout de joie, emplissent le corps alors qu'une œuvre d'art, un poème ou une mélodie naissent dans ce monde sans raison apparente, afin seulement que l'humanité découvre ce qui est invisible : le mystère divin", écrit Tigran Hamasyan.

Pour donner corps aux différentes palettes sonores du disque, des invités interviennent au fil du disque: la chanteuse Areni Agbabian, complice de longue date du pianiste et qui chantait déjà à ses côtés dans le quintette Aratta Rebirth, le violoncelliste Artyom Manukyan (qui a lui aussi déjà travaillé avec Hamasyan) dans *Our Film*, mais aussi le guitariste américain de metal Tosin Abasi, du groupe Animals As Leaders, dans *Vortex*.

Sur sa page Facebook, Tigran Hamasyan a expliqué que la plus grande partie du disque, mais aussi des précédents, était le résultat d'un long processus d'écriture entamé en 2004: "Maintenant je me sens presque triste / nostalgique de voir tout ce processus arriver à sa phase finale, même si je vais aussi éprouver un sentiment de satisfaction sachant que vous pourrez en apprécier la récolte." Cette confiance suscite d'ailleurs une question: si un cycle de création d'une quinzaine d'années s'achève avec ce disque, que nous réserve le pianiste pour la suite ? On a déjà hâte de le savoir. ■

(Francetvinfo.fr)

**ՎԱՆԱՅ ԼԻՃԻ ՉՈՒՐԻ
ՄԱԿԱՐԴԱԿԻ ՆՈՒԱԶՄԱՆ
ՅԵՏԵԻԱՆՔՈՎ Ի ՅԱՅՏ
ԵԿԱԾ Է ՅԱՅԿԱԿԱՆ
ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ**

Գիտնական Սետաթ Ուլուկանան պոլսահայ «Ակօս» թերթին մեջ կ'ահագանգե, որ հին Արճեշի հայկական եկեղեցին յայտնուած է գանձագողերու թիրախին: Ան պաշտպանութեան կոչ կ'ընէ եւ կ'աւելցնէ, որ եթէ միջոցներ չձեռնարկուին՝ պատմական եւս մէկ ժառանգութիւն պիտի ոչնչանայ:

Ուլուկանան յայտնած է, որ Յին Արճեշը, որուն մէկ հատուածը այսօր կը կոչուի «Չելեպիպաղը» 1841-ին Վանայ լիճի ջուրի մակարդակի բարձրացման հետեւանքով աստիճանաբար լքուած էր եւ անցած ջուրի տակ: Սակայն, երաշտի պատճառով, ջուրի մակարդակը կրկին նուազած էր եւ «խորտակուած քաղաքը» ելած էր ջուրի երես:

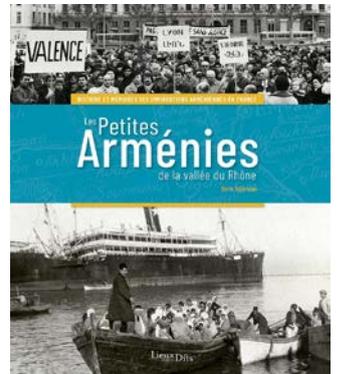
Գիտնականը ուշադրութիւն կը հրաւիրէ այն հանգամանքին, որ Թուրքիոյ մէջ մինչեւ այսօր կը խօսուէր Յին Արճեշի ամրոցի ներքին կառոյցներուն եւ պատմական մզկիթին մասին, այսինչ ընդհանրապէս չէր քննարկուէր եկեղեցոյ գոյութեան մասին: Ան մեքբերած է 1655-ին Արճեշ այցելած յայտնի ճանապարհորդ Ելիա Չելեպիի՝ Արճեշի ամրոցին վերաբերեալ խօսքերը. «Վանայ լիճին եզերքը՝ ցած ժայռոտ բլուրի վրայ, 4 կողմէն հզօր ամրոց մըն է: Ամէն մէկ քարը փիղի չափ է: Այնքան մեծ է, որ կրնան ձիասփորթով զբաղի: Ամրոցը ուներ երկու դուռ: Ատիճեմազի (Ալճավազ, Արծկէ-խմբ.) դուռը մեծ է»: Չելեպին կը յայտնէ նաեւ Արճեշի ամրոցին մէջ շուրջ հազար տուներու, 200 վաճառակետերու, ինչպէս նաեւ Արճեշ քաղաքի քրիստոնէայ բնակչութեան մասին:

Գիտնականին խօսքով՝ պատմական աղբիւրները կը յայտնեն, որ Արճեշի այս եկեղեցին կառուցուած է հայկական հնագոյն Թարհաններու տոհմի հոգեւորականներուն կողմէ:

Nouvelle parution

**LES PETITES ARMÉNIES
DE LA VALLÉE DU RHÔNE
par Boris ADJEMIAN**

L'histoire des immigrations arméniennes en France traverse tout le vingtième siècle. À Romans, Valence, Montélimar, Aubenas, Saint-Martin d'Hères, Grenoble, Décines, Vienne, Lyon, Saint-Étienne ou Saint-Chamond, les immigrants et leurs descendants se sont enracinés.

Boris Adjemian, directeur de la bibliothèque Nubar de l'UGAB, écrit l'histoire de ces enracinements, entre l'arrivée des rescapés du génocide dans l'entre-deux-guerres, les départs en chantant vers l'Arménie soviétique et leurs retours amers, les nouvelles générations venues de Turquie, de Syrie et du Liban, puis les immigrants de l'Arménie indépendante.

Un beau livre illustré cartonné avec jaquette, 272 pages, 250 illustrations. Format : 24 x 29 cm. Prix public 35 euros

LES PETITES ARMÉNIES DE LA VALÉE DU RHÔNE par Boris Adjemian peut être réservé jusqu'au 15 octobre en profitant du tarif souscription à 25 euros (retrait chez l'éditeur Lieux Dits, 17 rue René Leynaud, 69001 LYON, www.lieuxdits.fr) ou à 29 euros (envoi postal). ■

Յիշեցնենք, որ 18-րդ դարու երկրորդ կեսէն, Վանայ լիճի մակարդակի բարձրացման հետեւանքով հին Արճեշը աստիճանաբար կ'անցնի ջուրի տակ եւ 19-րդ դարու երկրորդ կեսէն այլեւս չէին երեւեր անոր շէնքերը, եկեղեցիները, բնակելի տուները եւ միւս կառոյցները: Միայն խիստ ակեղծութիւններու ժամանակ, երբ լիճին ալիքները կը նահանջէին դէպի խորքերը, հազիւ կը նշմարուէին անոր պաշտպանական պարիսպներու եւ անոնց պշտարակներու մնացորդները: Պատմական Արճեշը ջուրի տակ թաղուելէն ետք, անկէ դէպի հիւսիս, աւելի բարձրադիր վայրի մը վրայ կառուցած են Ականց անունը կրող (Նոր Արճեշ, Թրքերէն՝ Էրճիշ) քաղաքը: ■

(ԵՌԱԳՈՅՆ)

Nettoyages

Tél. +41(0)22 785 01 85
15, ch. Pré-de-la-Fontaine
1217 MEYRIN
Fax +41(0)22 980 02 37
E-mail big-net@big-net.ch
www.big-net.ch

voyage-en-armenie.com

ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ - ԱԶԳԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Բագրատ ԷՍԴՈՒԳԵԱՆ

Հայաստանի Հանրապետությունը ներս բռնկած կարեւոր բանավեճի մը նիւթն էր «Հայ եկեղեցւոյ պատմութիւն» դասակարգի ուսման ծրագրէն դուրս բերելու մասին որոշումը: Շատեր համոզուած են որ այս խորագիրը իսկ կ'ապացուցէ թէ նման նիւթի մը դասաւանդումը անհրաժեշտ է հայու ինքնութիւնը բնութագրելու առումով: Որոշ ճշմարտութիւն կայ նման համոզումի մէջ: Իսկապէս ալ ներկայիս հայու ինքնութիւնը շատերու համար կը բացատրուի քրիստոնէական կրօնով: Պատկերացում իսկ չունինք ոչ քրիստոնէայ հայու մը կերպարին մասին: Հայուն ցեղասպանութեան ենթարկուելու գործօններէն մէկն ալ անոր հաւատն էր:

Խնդիրն այն է թէ նման նիւթը պիտի դասաւանդուի լոյ բարոզական բնոյթով: Ոչ ոք պիտի համարձակի հայոց պատմութեան մէջ եկեղեցւոյ ունեցած բացասական դերակատարութեան մասին արտայայտուիլ: Պիտի կրկնուի Խոր Վիրապի առասպելը, բայց զանց պիտի առնուի հայ ժողովուրդին իր չաստուածներէ հրաժարումը մերժելով մատնուած կոտորածները: Ինչպէս այլ դաւանափոխութիւններ, քրիստոնէութիւնն ալ բաւականին արիւն հեղեց մինչեւ որ դառնայ հայոց ազգային կրօնը:

Արդարեւ մենք կը նշենք հայոց աշխարհի վրայ քրիստոնէութիւնը պաշտօնապէս ընդունած առաջին պետութիւնը ըլլալու հազար եօթարիւրամեայ դարադարձը: Այդ պահուն չենք անդրադառնար թէ պետական կրօն ու ազգային կրօնը տարբեր հանգամանքներ են: Պետական կրօնը իւրացուեցաւ Տրդատ թագաւորի կողմէ, իր անողոք հիւանդութեան հրաշք բուժման հետեւանքով: Ուրեմն կարելի է հետեւցնել թէ եթէ հրաշք գործող Գրիգոր Լուսաւորիչ փոխանակ քրիստոնէայ բարոզիչ մը ըլլալու, հաւատար այլ կրօնի եւ գործեր այդ ուղղութեամբ, մենք թերեւս ներկայանայինք իբրեւ պրահմանական, պոստոյայական, գրադաշտ կամ ղըզըլպաշ: Ի դեմ թագաւորի կամքին, երկար տարիներ հայ ազգը հաւատարիմ մնաց իր նախկին սրբութիւններուն: Այդ է պատճառը թէ հեթանոսական բոլոր տօները ձեռով մը յարմարցուեցան նոր կրօնի պատմութեան եւ խաղողորինէքը դարձաւ Սրբուհի Մարիամի տօն կամ Տրնտեզը Տիարընդառաջ:

Որոշ է որ յետադիմական շրջանակներու մեծ ոգեւորութեամբ պահանջած դասակարգի մէջ դոյզն իսկ տեղ պիտի չունենայ հեթանոսական տաճարներու վայրաբօրէն փլուզման պատումները: Նոյնպէս ակնարկութիւն մը իսկ պիտի չըլլայ այդ վայրաք հոսանքին դեմ ժողովուրդի ինքնապաշտպանական բնոյթով դիմադրութեան մասին:

Խորհրդային իշխանութեան տարիներուն, պետական քաղաքականութեան մը համաձայն ժողովուրդը զրկուեցաւ իր անանդական պաշտամունքի եղանակներէն:

Մարդ արարածը միամիտ է եւ կը յուսայ ոչ իրատես կերպով: Մենք ալ պիտի յուսայինք թէ հայ եկեղեցին ունենար իր առանձնայատկութիւնը եւ դէպի լոյս ապագայ առաջնորդեր իր հօտը: Բոլորովին սնամէջ

«ՆԱՅԻՐԻ» ԲԱՌԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՅՔԻՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ՈՒՂԱԳՐԻՉ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐԸ

Nayiri.com բառարաններու կայքը կը տեղեկացնէ, որ Nayiriboard (կամ «Նայիրի-Ստեղն») հայերէն ուղղագրիչ-ստեղնաշարը արդէն տրամադրելի է App Store-ին մէջ եւ ձեր iPhone եւ iPad-ներուն համար կրնաք արդէն գայն անվճար ներքեռնել:

Nayiriboard-ի միջոցաւ կրնաք որեւէ ծրագրի (App-ի) մէջ հայերէն գրել եւ զուգահեռաբար ստուգել ձեր ուղղագրութիւնը:

Ներկայիս, 1,0 տարբերակը դասական ուղղագրութեամբ կը գործէ՝ հաւասարապէս ընդգրկելով արեւմտահայերէնի եւ արեւելահայերէնի ձեւաբանական կանոնները: Անկախ ունի առաւել քան 150.000 բառոյթներ (lexeme) եւ հինգ միլիոն բառաձեւեր կը ներառէ՝ հայերէն բառապաշարի գրեթէ ամբողջ ծաւալը:

Այս տարբերակը յատկապէս միտուած է դէպի արեւմտահայերէնը՝ ունենալով արեւմտահայերէնի համապատասխան ստեղնաշար: Յառաջիկային պիտի աւելնայ նաեւ «արդի» ուղղագրութեան ընտրանքը, ինչպէս նաեւ զանազան ստեղնաշարեր ընտրելու հնարաւորութիւնը:

NayiriBoard-ը անվճար է. անկախ կը գործէ iOS հեռախօսային համակարգին մէջ, եւ կրնաք գայն անվճար ձեռք բերել՝ այցելելով <https://apps.apple.com/us/app/nayiriboard/id1515398679> կայքէջը:

Ծրագիրը հովանաւորած է «Գալուստ Կիւլպէնկեան» հիմնարկութիւնը: ■

չէր այդ ակնկալութիւնը: Պատմութեան մէջ ունեցած ենք նման կամք դրսեւորող հոգեւորականներու փառահեղ շարք մը: Այդ անուններուն կը պարտինք մեր ազգային գիտութիւնը եւ գրականութիւնը:

Ակնկալեցինք թէ Հայաստանի մէջ եկեղեցին չըլլար այն ինչ, որն է՝ թուրքիոյ մէջ մզկիթը: Ցաւօք կը հետեւինք թէ այդ երկու կառոյցները կը բաժնեն նման կեցուածք, արդի մարդուն բոլոր պահանջներուն հանդէպ:

Նախկին իշխանութեան գործիչներն ալ իրենց հակայեղափոխական ռազմավարութեան մէջ առաւելագոյն կերպով կը շահագործեն եկեղեցւոյ պահպանողական ոգին:

Պարտաւոր ենք զգօս ըլլալու: Կարողութիւն եւ իրաւունք չունինք անգամ մը եւս եկեղեցւոյ սիսալ կողմնորոշումներով տուժելու: Ազգին գործիչները հնազանդելով Խրիմեան Հայրիկի «Երկաթ շերտի» առակի հրամայականին երբ կը փորձէին ապստամբիլ բռնակալ պետութեան դեմ, եկեղեցին է որ կը դիմադրէր անոնց կամքին: Հետեւանք պարզ է բոլորիս համար: ■

(ԱԿՕՍ)

COMMUNICATIONS

NAISSANCE

Letizia Forte et **Sevan Cekci** ont la joie d'annoncer la naissance de leur fils **Noyan**, le 11 août à Colombier (NE).

Toutes nos félicitations aux heureux parents.

DÉCÈS

M. Dikran Yazmaciyan, ancien président du Conseil de la paroisse de l'église apostolique arménienne - St. Hagop - Région lémanique, survenu le 31 juillet 2020 à Genève.

Toutes nos condoléances à sa famille.

DONS

En mémoire de M. Dikran Yazmaciyan

Pour la Paroisse de l'église apostolique arménienne de St. Hagop de Genève - Région lémanique

Charlotte et Sogomon Setyan	CHF	200.-
Raffi Sahil	CHF	100.-
Agavni Sirmakes	CHF	100.-
Vatche Margoussian et famille	CHF	50.-

Pour l'Ecole Topalian

Julietta et Garo Toroslu	CHF	50.-
--------------------------	-----	------

La Paroisse St. Hagop et l'Ecole Topalian remercient les donateurs.

Messes arméniennes en Suisse alémanique

Date	Heure	Lieu	Adresse
18.10.2020	14 30	Röm. Kath. Kirche	8600 Dübendorf ZH
25.10.2020	14 30	Kath. Kirche Nussbaumen	5415 Baden AG
01.11.2020	11 45	Kath. Kirche Bernrain	8280 Kreuzlingen TG
15.11.2020	14 30	St. Maria Kath. Kirche	8200 Schaffhausen SH
22.11.2020	14 30	Röm. Kath. Kirche	8600 Dübendorf ZH

www.armenische-kirche.ch
Pfr. Shnork Tchekidjian Tel: 079/704 74 87

DEMEMAGEMENT !

Nous vous prions de nous communiquer votre nouvelle adresse pour que nous fassions la rectification nécessaire et que vous continuiez de recevoir Artzakank. En cas de retour, votre ancienne adresse est supprimée de notre fichier.

La rédaction

RENDEZ-VOUS

Tous les mercredis: (du calendrier scolaire genevois): de 10h00 à 16h15, cours de l'Ecole Topalian dans les locaux de la Fondation Topalian (à côté de l'Eglise, 64, route de Troinex) pour tous les enfants de 4 à 12 ans, débutants ou avancés. Le repas de midi et le goûter sont servis sur place. Bus de ramassage scolaire à disposition le matin et le soir.

Renseignements: ecole.topalian@centre-armenien-geneve.ch

Tous les mercredis: (du calendrier scolaire genevois): Cours de l'Ecole de danse SANAHIN de l'UAS au Centre Arménien de Genève: de 16h15 à 21h15 selon les niveaux. Informations: christinesedef@hotmail.com

Tous les mercredi: de 14h00 à 18h00, la bibliothèque Saint Grégoire l'Illuminateur du Centre Arménien est ouverte au public. Renseignements: M. Garabed Yelegen Tél. 079 538 51 26 bibliotheque@centre-armenien-geneve.ch

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՀԻՄՆԱԴՐԱՍ

Chers Amis,

Suite à l'appel de solidarité du Premier Ministre de la République d'Arménie et Trustee du Hayastan All Armenian Fund, Nikol Pashinyan, le Fonds Arménie a lancé une nouvelle campagne de collecte pour apporter de l'**aide urgente à nos frères et soeurs arméniens libanais.**

L'explosion dévastatrice de Beirut en sus de la grave crise économique et de la pandémie a poussé nos compatriotes vers la survie. Durant de nombreuses années, les Arméniens du Liban ont soutenu l'Arménie et les communautés de la diaspora. C'est à nous de les aider maintenant.

Le Comité suisse du Fonds Arménie a décidé de soutenir ses frères et soeurs arméniens libanais avec une donation de **15'000 CHF.**

Nous tenons à rappeler à nos généreux donateurs que les fonds récoltés cette année ont été consacrés à la situation d'urgence au Liban et à la crise liée au coronavirus en Arménie à hauteur de 15'000 CHF également.

Le Comité Suisse du Fonds Arménie

IMPORTANT!

Dernier délai pour l'envoi d'articles et de communications à publier dans notre prochain numéro:

15 octobre 2020

En cas de retard, veuillez prendre contact avec la rédaction **AVANT** cette date.

ԺԸՆԵՒ ԵՒ ԼԵՄԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

PAROISSE DE GENEVE
REGION LEMANIQUE
SAINT-HAGOP
EGLISE APOSTOLIQUE
ARMENIENNE

Տ Օ Ն Ա Ց Ո Յ Ց ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ Ս. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ - ՆՈՅՏԵՄԲԵՐ 2020

ՀԱՔԱԹ 10 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ- ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՎԱՐԴԴԵՏԱՑՆ ՄԵՐՈՑ: ՏՕԼ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ
ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ:

ՀԱՔԱԹ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ- ՍՐԲՈՑ ԱՄԵՏԱՐԱՆՉԱՑՆ՝
ՄԱՏԹԵՆՍԻ, ՄԱՐԿՈՍԻ, ԴՈՒԿԱՍՈՒ ԵՒ ՅՈԿՅԱՆՆՈՒ:

ԿԻՐԱԿԻ 25 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ- ՏՕԼ ՍՈՒՐԲ ԽԱՉԻ
ԳՏՆՈՒԵԼՈՒՆ:

ՀԱՔԱԹ 31 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ- ՏՕԼ ԱՄԵՆԱՅՆ
ՍՈՐԲՈՑ՝ ՀՆՈՑ ԵՒ ՆՈՐՈՑ, ՅԱՅՏԻՑ ԵՒ ԱՆՅԱՅՏԻՑ:

ՀԱՔԱԹ 7 ՆՈՅՏԵՄԲԵՐ- ՏՕԼ ՍՐԲՈՑ ՀՐԵՇՏԱ-
ՎԱՊԵՏԱՑՆ ԳԱԲՐԻԷԼԻ ՄԻՔԱՅԵԼԻ, ԵՒ ԱՄԵՆԱՅՆ
ԵՐԿՆԱՅԻՆ ՉՕՐԱՑՆ:

ԿԻՐԱԿԻ 15 ՆՈՅՏԵՄԲԵՐ- ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ ՅԻՍԱ-
ՎԱՑ ՊԱՀՈՑ:

ՀԱՔԱԹ 21 ՆՈՅՏԵՄԲԵՐ- ԸՆԾԱՅՈՒՄՆ ՍՈՒՐԲ
ԱՍՏՈՒԾԱԾՆԻ Ի ՏԱՃԱՐՆ ԵՐԵՔ ՏԱՐԵՎԱՆԻՆ:

ՀԱՔԱԹ 26 ՆՈՅՏԵՄԲԵՐ-ՏՕԼ ՍՐԲՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑՆ
ԵՒ ԱՌԱՑԻՆ ԼՈՒՍԱԴՈՐՉԱՑՆ ՄԵՐՈՑ՝ ԹԱԴԵՆՍԻ ԵՒ
ԲԱՐԴՈՒՐԻՄԵՆՍԻ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍԵԱՆ ՊԱՇՏՈԼ ՈՒ ՉՕՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՂՕԹԸ՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ՈՒ ՀԱՅՈՑ ԱՆՊԱՐՏԵԼԻ ԲԱՆԱԿԻՆ

Կիրակի, 26 Յուլիս 2020-ին, ժնեի Սուրբ Յակոբ մայր եկեղեցւոյ մէջ, սուրբ եւ անմահ պատարագ մատուցող, Չուիցերիոյ Հայոց Թեմի Առաջնորդական Տեղապահ՝ Հոգ. Տ. Գուսան Վարդապետ Ալճանեան, ի զօրակցութիւն Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Հայոց բանակին: Յաւարտ Սուրբ պատարագի կատարուեցաւ Հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն եւ աղօթք, ի յիշատակ Հայաստանի Տաւուշի շրջանին եւ Ատրպէյճանի սահմանին զոհուած Նոր Նահատակ զինուորներու՝ Քսանապետ՝ Գարուշ Համբարձումեանի, Հրամանատար՝ Սօս Էլբակեանի, Կրտսեր տասնապետեր՝ Սմբատ Գաբրիէլեանի, Գրիշա Մաթեւոսեանի եւ Արթուր Մուրատեանի, հոգիներուն լուսաւորութեան եւ խաղաղութեան համար, որոնք ինկան քաջաբար հայրենիքի սահմաները պաշտպանելու ընթացքին:

Սուրբ Պատարագին ներկայ էին Չուիցերիոյ մէջ ՀՀ Արտակարգ եւ Լիազօր Դեսպան՝ Տիար Անդրանիկ Յովհաննիսեանը ղեսպանատան իր լման աշխատակազմով: Ներկայ էին նոյնպէս Չուիցերիոյ Միութեանց վարչականներ ու ներկայացուցիչներ բազմաթիւ հաւատացեալներ ու Չուիցերահայեր:

Իսկ Կիրակի 23 Օգոստոս 2020-ին, նոյնպէս կատարուեցաւ Հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն եւ աղօթք, Պէյրութի ահաւոր պայթումին պատճառով 14 անմեղ հայ զոհուածներու յիշատակին:

ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԾԱԾՆԻ ՎԵՐԱՓՈՒՄԱՆ ՏՕԼԸ ԵՒ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԽԱՂՈՐՈՐՀՆԷԸ ԺՆԵՒԻ ՄԷՉ

Կիրակի՝ 16 Օգոստոս 2020-ին, Սուրբ Աստուածածնի Վերափոխման տաղաւար տօնին առիթով հանդիսաւոր սուրբ Պատարագ մատուցուեցաւ ժնեի Սուրբ Յակոբ մայր եկեղեցւոյ մէջ, ձեռամբ Չուիցերիոյ Առաջնորդական Տեղապահ՝ Հոգ. Տ. Գուսան Վարդապետ Ալճանեանի:

Յետ Սուրբ Պատարագի եկեղեցւոյ շրջաբակին մէջ Տեղապահ հայրսուրբ արտասանեց իր քարոզը: Հայրսուրբը իր քարոզին մէջ շեշտեց Աստուածամօր անսահման խոնարհութիւնը ու անվերապահ խոնարհումը Աստուծոյ առաջ, խնդրելով Աստուածամօր բարեխօսութիւնը որպէս համայն մարդկութեան Մայր, Հայրենի մեր երկրին, ի մասնաւորի Լիբանանահայութեան ու Սուրիահայութեան համար:

Ապա կատարուեցաւ աւանդական Խաղողօրհնէք, ի ներկայութեան Չուիցերահայ բազմաթիւ հաւատացեալներու, Միութիւններու եւ Վարչութիւններու յարգարժան անդամներուն: Սուրբ պատարագին ներկայ էր նոյնպէս Չուիցերիոյ մօտ ՀՀ Արտակարգ եւ Լիազօր Դեսպան՝ Տիար Անդրանիկ Յովհաննիսեան իր ընտանիքին ու յարգարժան մօր հետ:

Պատրաստեց՝ Տէր Գուսան Վրդ. Ալճանեան

ԹՕՓԱԼԵԱՆ ԴՊՐՈՑ ECOLE TOPALIAN

Fondation Hagop D.Topalian: Route de Troinex 64, CH-1256 Troinex (Genève)
ecole.topalian@centre-armenien-geneve.ch; www.centre-armenien-geneve.ch
Rédaction Maral Wurry

No. 49

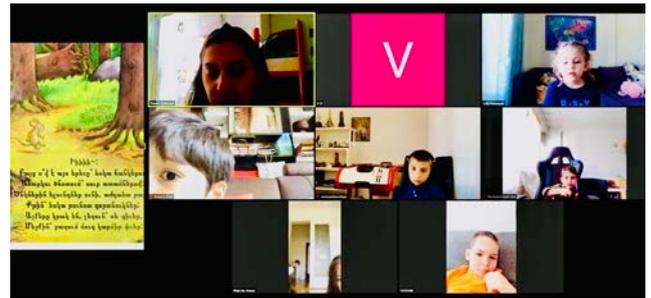
LES RENCONTRES SUR ZOOM DE L'ÉCOLE TOPALIAN PENDANT LE CONFINEMENT

Durant le confinement dû à la pandémie du Covid-19, les enseignantes ont organisé du 29 avril au 20 mai 2020 des rencontres sur Zoom tous les mercredis après-midi à 16h, des séances de lecture de contes arméniens (*Hekyat*) pour les élèves afin de préserver le lien «école – élèves».

Tiruhi, à son tour, a lu un conte.

C'est Arax, l'enseignante des tous petits, qui a débuté ces séances Zoom.

Maral a clos ces lectures par deux contes en arménien occidental «Les Oreilles de l'Âne» «Իշուկին Ականջները», suivi par un petit conte sur «Hayk Nahabed» «Հայկ Նահապետ».

Anoush a pris le relais la semaine suivante en lisant «Le Petit Chaperon Rouge» «Կարմիր Գլխարկը», très populaire et connu par tous les enfants. Elle l'a présenté d'une manière très ludique en faisant participer et dessiner les élèves.

Durant cette période, Valya a continué à envoyer tous les mercredis, jusqu'à la fin des rencontres, des chants dans le groupe WhatsApp. Elle a aussi lu avec ses élèves de la classe d'arménien oriental «Le Petit Prince» «Փոքրիկ իշխանը» traduit en arménien.

Ces rendez-vous étaient une expérience inédite pour les enseignantes qui ne souhaitaient pas trop surcharger les enfants, mais maintenir un lien durant cette période. Ces rencontres ont permis aux élèves qui y ont participé de se voir, d'échanger et de se rassurer!

Dû au Coronavirus nos activités sont limitées.
 Nous vous invitons à garder un œil sur nos réseaux sociaux (*voir plus bas*) afin de rester informés de notre agenda.

Assemblée Générale

Octobre 2020

Chers membres de l'Union Arménienne de Suisse, notre assemblée générale a été reportée pour le mois d'octobre. Vous serez très prochainement conviés par courrier postal. Pour rappel, seuls les cotisants seront officiellement conviés.

Prochain comité / Appel aux candidats

Mai 2021

Nous tenons également à vous informer que le mandat du comité actuel prend fin en juin prochain. L'UAS est donc à la recherche d'un **nouveau président et de conseillers pour former le prochain comité**. Œuvrer au sein du comité de l'UAS est un plaisir indescriptible et vous donnera l'opportunité de perpétuer nos traditions et notre culture à travers les générations, ceci avec le précieux soutien des bénévoles.

Pour de plus amples informations le comité actuel se tient à votre disposition pour discuter ensemble de l'avenir de notre association. *Tel : 076.616.29.26*

Sanahin

16 Septembre 2020

Chères danseuses, chers danseurs et chers parents,
 L'École de danse et la Compagnie Sanahin suivent de très près les recommandations fédérales et cantonales concernant le Covid 19 et appliquent les mesures de protection sanitaire afin que nous puissions reprendre ensemble les cours en toute sécurité. Les mesures d'hygiène mises en place et à respecter seront communiquées avant la reprise à tous les danseurs. Nous espérons donc nous retrouver le mercredi 16 septembre 2020. Pour tout renseignement et inscription à partir de 5 ans révolus jusqu'à l'âge adulte. *Christine Sedef 079.758.11.36 par whatsapp ou par mail christinesedef@hotmail.com*

Khorovadz

30 Août 2020

Comme chaque année nous avons eu le plaisir de nous retrouver lors d'un Khorovadz (*barbecue*) au Centre arménien de Genève. L'évènement s'est déroulé en toute sécurité et ce grâce au respect des règles de la part de chacun. Nous regrettons sincèrement d'avoir dû refuser des réservations conformément à la limitation de participation de 100 personnes imposée par le gouvernement et espérons tous vous revoir lors d'une prochaine occasion. Un grand MERCI à nos bénévoles qui ont travaillé à nos côtés pour que cet évènement soit une réussite!

Liban

4 Août 2020

Le 4 août dernier, Beyrouth a subi une explosion d'une puissance incommensurable dévastant le port et le centre ville de la capitale. Les quartiers arméniens n'ont pas été épargnés. L'UAS a rassemblé les associations et fondations arméniennes pour mettre en place une aide adaptée. Ainsi le groupe de travail a mis en place une récolte de fonds à travers la fondation Armenia. L'UAS quant à elle a participé à hauteur de CHF 5'000.- et ce grâce à vous, à vos cotisations et les recettes de nos évènements.

Manifestation

28 Juillet 2020

Le 28 juillet 2020, la communauté arménienne de Suisse a manifesté devant le Palais des Nations contre l'agression azérie sur les territoires arméniens. Nous avons eu l'honneur d'avoir à nos côtés des politiciens tels que Madame Lisa Mazzone, Monsieur Alain de Kalbermatten et Monsieur Arnaud Moreillon. Vous avez été nombreux à vous déplacer de différents cantons pour ne faire qu'un.

Crédit Photos : Iskender Giragossian

